

បុណ្យវិស័យនា

ការការណ៍យោងរាជ្យ : មិតិភាពលេខ

សែនជំរើ ឈាមទិក
ដុណ្ឌជូនិចុំអាមេរិក មិតិភាព



ស៊ីវិត ស៊ីវិត



បុំណាយវិត្សចនា

ការបង្រៀនាយប៉ានាង : មិតិភាពលេដ

សេចក្តីប្រជុំណូន

as.សុខាភិ គុម្ភកែវ លើអធិការពកអនុស៊ែន



គណន៍ការរំការនការសិទ្ធិមនុម្មមិនបានឡើងខាតិ



នៅពាហី នឹងការពកអនុស៊ែន

មុនិនិមិនរាល់ ការួយជនឱកម្មរ

ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์เน่นห์ จำริก ดร.คุณหญิงอัมพร มีคุข ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์ รศ.ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ นัยนา สุภาพสั่ง
เรียบเรียง	ปาเจรีย ธนະสมบูรณ์กิจ
ประสานงาน	จินตนา ณ ระนอง
	จันทร์จิรา บุญประเสริฐ
	กิติพร บุญอ่า
ภาพปก	ดร.ลุชาติ วงศ์ทอง
รูปเล่ม	เนลิมชนม์ ครีสุธรรม ลอมจิต สิทธิโชคโภคล
พิมพ์ครั้งแรก	ธันวาคม 2549
จำนวนที่พิมพ์	2,000 เล่ม

สนับสนุนและจัดพิมพ์โดย



สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

422 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน

กรุงเทพมหานคร 10330

ตู้ ไปรษณีย์ 400 ปณจ. รองเมือง

ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์ 02219 2983

โทรสาร 02219 2983

www.nhrc.or.th



มูลนิธิวีรนาถ กาญจนอักษร

ฝ่ายประสานงาน จันทร์จิรา บุญประเสริฐ

โทรศัพท์ 0 81423 6896, 02219 2947

บริษัท รำไทย เพรส จำกัด

โทรศัพท์ 0 2669-2610-12

พิมพ์ที่

คำนำ

หนังสือ **บุจชาวีสัชนา การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ เล่มนี้** เรียบเรียงจากการสานเสนาหา โดยผู้นำภาครัฐสองท่าน คือ ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จำrik และ ดร.คุณหญิงอัมพร มีศุข เนื่องในโอกาสครบรอบ 7 ปี การเลี้ยงชีวิตของอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร จากอุบัติเหตุเครื่องบินตก ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วันที่ 11 ธันวาคม 2541) จัดโดย มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร ร่วมกับ สถาบันวิจัยลังคમ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ คณะกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค ในคณะกรรมการ ลิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2548 ณ ห้องประชุม ชั้น 2 อาคารสถาบัน 3 คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ เป็นประเด็นที่ อาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร อดีตอาจารย์ประจำศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความสำคัญในการศึกษา วิเคราะห์ และมีผลงานวิชาการซึ่งอาจารย์ธีรนาถได้อ้างอิงแนวคิด ศาสตราจารย์เสน่ห์ จำrik ว่า “การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หมายถึง โอกาสในการใช้อำนาจ ตัดสินใจ เพื่อกระจายอำนาจในการใช้และควบคุมทรัพยากร ซึ่งอำนาจ ตัดสินใจจะต้องมาจากคนในชุมชนท้องถิ่น หรือประชาชนอย่างแท้จริง” จากแนวคิดดังกล่าว อาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร นำเรื่องการกระจายอำนาจมาเชื่อมโยง ให้เห็นประเด็นมิติทางเพศอย่างน่าสนใจว่า “ประชาชน ในท้องถิ่นที่ถูกละเลย ในทุก ๆ กลุ่ม จะมีคนอยู่ประเภทหนึ่ง คือ ผู้หญิง

หากกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ หรือกระจายอำนาจไปสู่กลุ่มคนต่าง ๆ ได้แล้ว แต่ผู้หญิงยังถูกปิดกั้นโอกาสในการเข้าร่วมตัดสินใจตลอดมา ฉะนั้น การกระจายอำนาจที่แท้จริงจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าเมื่อใดก็ตาม ที่ผู้หญิงถูกกลั่นแกล้ง”

การเสวนา ปุจฉาวิสัยนา เรื่อง “การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ” ในวาระนี้ เป็นการลีบسانเจตนารมณ์ ความมุ่งมั่นตั้งใจของอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร แม้อาจารย์จะจากไปนานกว่า 7 ปีแล้วแต่ผลงานวิชาการที่อาจารย์ฝากไว้ ยังคงมีอิทธิพลทางความคิด มีพลังที่จะขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมให้เสมอภาคเป็นธรรม

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก เป็นผู้นำทางความคิดด้านลิทธิ เสริมภาพของประชาชน และได้สร้างองค์ความรู้ ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากร การกระจายอำนาจสู่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในขณะที่ ดร.คุณหญิงอัมพร มีคุข เป็นนักบริหาร นักการศึกษา และเป็นผู้หญิงในยุคแรก ๆ ที่บุกเบิก แล้วหาแนวทางปฏิรูปการศึกษา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ในการปกป้องลิทธิของประชาชนหญิงชาย ให้ได้รับโอกาสเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งได้ให้แบ่งคิด และมุ่งมองเรื่องลิทธิและการศึกษาไว้ด้วยกันว่า “บรรดาการละเมิดลิทธิทั้งหลายในสังคมไทย ไม่มีอะไรโหดเทียบเท่าการละเมิดลิทธิการเรียนรู้ของประชาชน”

“...เรื่องอำนาจเกี่ยวกับมิติทางเพศ ต้องเริ่มที่ครอบครัวทำอย่างไรจึงจะให้หญิง ชาย มีส่วนร่วมในการที่จะใช้อำนาจซึ่งมีโดยธรรมชาติ หรืออำนาจที่ได้รับมอบหมายหรืออำนาจที่มอบหมายให้กับคนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ”

การปูจยวิลชนาจากผู้อาวุโสทั้งสองท่าน มีมุ่งมองที่จะสืบท่อนให้เห็นแนวคิด ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่สามารถประสาน และเชื่อมร้อยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ และเข้าใจได้ว่าการกระจายอำนาจ ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง จะต้องให้ความสำคัญกับมิติทางเพศ โดยเริ่มต้นจากความคิด ความรู้สึกที่อยู่ภายในตัวตนของชีวิตมนุษย์ ซึ่งเป็นลิ่งที่อยู่ในกลัชิดมนุษย์มากที่สุด นั่นก็คือ ความเป็นหญิงและชาย ซึ่งถึงที่สุดแล้ว หญิง ชาย มีความแตกต่างกันเพียงลริเวร่วงกายตามธรรมชาติ เท่านั้น หากทุกคนต้องการมีสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกัน ภายใต้สังคมที่ปราศจากการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ เพศ ศาสนา วัฒนธรรมอย่างแท้จริง จะต้องร่วมกันยืนยันความเสมอภาคเท่าเทียมของประชาชนหญิง ชาย และผลักดันให้กำหนดมาตรการปฏิบัติที่เป็นจริง

คณะกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค ในคณะกรรมการลิทธิมนุษยชนแห่งชาติหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะทำให้ท่านได้ค้นหาคำตอบที่ไม่จำนวนต่อการกระจายอำนาจส่วนกลาง ตลอดจนทัศนคติ และค่านิยมในสังคม ที่หลงเชื่อว่าหญิง ชาย แตกต่างกัน พร้อมกันนั้น ผู้อ่านจะได้อรรถรสและความเพลิดเพลิน ในการใช้ถ้อยคำภาษา ถกเถียงทางความคิด ระหว่างผู้อาวุโส ที่มีบทบาทหน้าที่ส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ร่วมกันในคณะกรรมการลิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค

ในคณะกรรมการลิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ธันวาคม 2549



รศ.ดร.สุวัฒนา ราดาనิธิ
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยลังค์。
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มอบดอกไม้และของที่ระลึกแด่
ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จำริก
ดร.คุณหญิงอัมพร มีคุข
และดร.ณุสุดี ตามไท
ในเวที ปุจฉาวิลลชนา
การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ
วันที่ 21 ธันวาคม 2548



ปุจจาวิสัยนา

การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ

ปุจจาวิสัยนา เรื่อง การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ จัดโดย มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษรร่วมกับเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ สถาบันวิจัย สังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ วันพุธที่ 21 ธันวาคม 2548 เวลา 08.30 - 12.00 น. ณ อาคารสถาบัน 3 ชั้น 2 คณะเกล็งศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องในโอกาสครบรอบ 7 ปี การเลี้ยงชีวิตของอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร จิราภรณ์ ฉิมพิมาย และบรรจงคิริ รัตนพจนารถ จากอุบัติเหตุเครื่องบินตกที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (11 ธันวาคม 2541)



พิธีกร กิตา ณ นคร

ผู้ประสานงานเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ
และผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก
และเยาวชน (ชาย) บ้านกาญจนากิจเอก

ดิฉันเป็นเพื่อนร่วมทางของ อาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร จิราภรณ์ ฉิมพิมายและบรรจงคิริ รัตนพจนารถ (ผู้เลี้ยงชีวิตจากอุบติเหตุเครื่องบินตก ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2541) หากว่าให้ย้อนรำลึกไป เมื่อ 7 ปีที่แล้ว พากเราหลายคนที่ยังนั่งอยู่ในห้องนี้ คุณเรืองร薇 พิชัยกุล เกตุผล อาจารย์พุลดี ตามໄก คุณจันทร์จิรา บุญประเสริฐ (คณะทำงาน เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ) จำได้ว่า วันนั้นได้นั่งคุยกันเพื่อเตรียมตัว ที่จะเดินสายจัดฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญ หลังจาก ที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ประกาศใช้ เรายังคงพบร่วมกัน ภารกิจของเราในฐานะ ผู้หญิงมีอิทธิพลมากมายไปหมด เราเก็บนั่งประชุมวางแผนร่วมกัน และอาจารย์ ธีรนาถ กาญจนอักษร (ผู้ประสานงาน เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ) กับจิราภรณ์ ฉิมพิมาย (ผู้ช่วยผู้ประสานงานเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ) ทั้ง 2 คนรับผิดชอบการฝึกอบรมภาคใต้ พากเราพูดกันเสมอว่า รัฐธรรมนูญ ก็เป็นแค่ตัวหนังสือ ดังนั้น หน้าที่ของพากเรา คือ ทำให้ตัวหนังสือใน รัฐธรรมนูญเล่นนั่น มีชีวิตชีวา มีเลือดเนื้อ มีเรื่องราวของผู้คน โดยเฉพาะ

เรื่องราวของผู้หญิง ภารกิจนี้จึงกลายเป็นภารกิจที่อาจารย์ธีรนาถรักมาก และก็ได้นำอาจารย์จากไป

ในวันนั้นหลังจากประชุมแล้วทุกคนก็แยกย้ายกันกลับบ้าน แต่อาจารย์ธีรนาถกับจริราภรณ์ และบรรจงศิริ (เจ้าหน้าที่ มูลนิธิพรีดิวิค เอแบร์ท) ต้องเดินทางไปสุราษฎร์ธานีพร้อม ๆ กับทีพวงเราทุกคนเดินทางกลับบ้าน ก็เป็นเรื่องปกติของคนเมือง กลับถึงบ้านก็เปิดโทรทัศน์ทันที ที่ถึงบ้าน เราก็ได้ทราบข่าวจากโทรทัศน์ว่าเครื่องบินตกที่สุราษฎร์ธานี ตอนแรก ก็ไม่แน่ใจว่าใช่เที่ยบินที่เพื่อนของเราเดินทางไปหรือเปล่า ในระหว่างนั้น พวงเราก็ต่อสายกันอย่างรวดเร็วว่ามันเกิดอะไรขึ้น เพาะเพิ่งแยกกัน เมื่อสักครู่นี้เอง ระหว่างที่เราเดินทางออกจากเครื่องข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ อาคารสถาบัน 3 ชั้น 9 คณะเภสัช จุฬาฯ รถติดที่กรุงเทพกับเวลาที่เครื่องบินออกจากร้านบินดอนเมืองไปสุราษฎร์นั้นก็พอ ๆ กัน

คืนนั้นทั้งคืนเราก็พยายามที่จะเช็คและยังมีความหวังอยู่ มีรายงานข่าวว่ามีผู้โดยสารส่วนหนึ่งรอดชีวิต แล้วเราก็หวังว่าเพื่อนของเราจะเป็นผู้โชคดี คนนั้น แต่ในที่สุดความจริงก็คือความจริง แนะนำในช่วงเวลานั้นพวงเรา ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมทางของอาจารย์รวมทั้งจริราภรณ์ และบรรจงศิริ รู้สึกสะเทือนใจ และเสียใจ แต่คิดว่าคนที่เสียใจมากกว่าเราก็มีอีกมากมาย โดยเฉพาะคุณแม่ของอาจารย์ (อาจารย์บุญช่วย กาญจนอักษร) และพี่สาวของอาจารย์ (คุณสาวิตรี คลอวุฒิวัฒน์) ซึ่งมาร่วมอยู่กับพวงเราน ที่นี่ด้วย

ในการรำลึกถึงครลักษณ์หนึ่ง ภาพหนึ่งก็คือความเสียใจ แต่ อีกภาพหนึ่งก็คือความทรงจำอันมีค่า เชื่อว่าพวงเราจำนวนหนึ่งที่เป็นเพื่อนร่วมทางกับอาจารย์ไม่เคยลืมอาจารย์เลย ตัวดีฉันเองไม่เคยลืมและก็ ลืมไม่ได้เลย จำภาพที่อาจารย์เดินอยู่ในรัฐสภาตอนเดินแจกรถลงการณ์ ทั้ง ๆ ที่ในนั้นเขามิให้แจกรถออกสารหรือใบปลิว แต่บางเรื่องมันเป็นระเบียบ

ที่ขัดกับข้อเท็จจริง เร้าพยาบาล ที่จะให้ข้อมูลข่าวสารจากงานขององค์กร ผู้หญิงไปถึงมือของนักการเมือง ถึงมือของคนที่มีอำนาจตัดสินใจผ่านกฎหมาย พวกเราก็เข้าไปในรัฐสภาและพยายามแจกเอกสาร แต่ก็ถูกขัดขวาง ดร.ณุสิด ตามไท (อดีตผู้ประelanงานเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ) ใช้คำที่ยังรู้สึกติดหูติดตากันอยู่ว่า อาจารย์ธีรนาถเดินกระโปรงบลิวโดยที่ไม่สนใจข้อห้าม เพราะอาจารย์ตั้งเป้าหมายว่า สิ่งนี้จะต้องเป็นข่าวสาร ที่ไปถึงมือของผู้ที่มีส่วนในการที่จะตัดสินใจในเรื่องกฎหมาย อาจารย์พร้อมที่จะฝ่าฝืน เราเรียกว่า อาจารย์สามารถทบทวนต่อแรงเลียดท่านได้อย่างน่าಮั่นใจมาก นั่นคือ ภาพของ อาจารย์ในความทรงจำของพวกเราทุก ๆ คน

วันนี้พวกเรากลับมาอีกครั้งหนึ่งเป็นปีที่ 7 แล้ว สำหรับเรางาน ความทรงจำของอาจารย์ธีรนาถ จิราภรณ์ และบรรจงศิริ เป็นสิ่งซึ่งยังสด ยังใหม่ และมีเรื่องราวที่รำลึกถึงอยู่มากมาย เพราะอย่างน้อยที่สุดเค้าโครงทุกเรื่องที่อาจารย์ได้ให้ไว้ยังขับเคลื่อนอยู่อย่างมีพลัง พวกเรายังทำการบ้านต่อจากอาจารย์ และตัวดิฉันเองยังรู้สึกว่าหลายเรื่องไม่มีใครทำได้เท่ากับ อาจารย์และจิราภรณ์ แต่เราคงพยายามทำให้ดีที่สุดเท่าที่เราจะทำได้

ขอต้อนรับ กัลยาณมิตรและเพื่อนร่วมทาง

วันนี้ในห้องนี้มีเพื่อนร่วมทางของอาจารย์manyอยู่เยอะมากขอต้อนรับ กลุ่มที่มาจาก สถาบันกรุงเก่าเพื่อการพัฒนา จังหวัดอยุธยา ขอบคุณมาก ที่มาไกล คงต้องเดินทางมาแต่เช้า เพื่อนร่วมทางจากศูนย์รวมชุมชนคลองเตย แกนหลักคือป้าร้อย ลีหาพงษ์ (ประธานสหกรณ์ศูนย์รวมพัฒนาชุมชน) และ กลุ่มเครือข่ายผู้ป่วยจากการทำงาน ซึ่งเป็นงานที่อาจารย์ ธีรนาถรักมาก และเป็นห่วงมาก อาจารย์พยาบาลผลักดันให้มีการเสนอร่างกฎหมายจัดตั้ง สถาบันคุ้มครองความปลอดภัยในสถานประกอบการ กลุ่มสวิง (กลุ่มเพื่อน

พนักงานบริการ) เครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาและกลุ่มเครือข่ายคุณตากัน อาจารย์ธีรนาถมีความสนใจกิจกรรมนี้อยู่ ๑ กลุ่มน้อย ๑ กลุ่มคนชายขอบ ถือเป็นหัวใจในการทำงานของอาจารย์เลมอ และกลุ่มนบุคคลที่มีความหลักหลากรากเหง้าทางเพศ เช่นลามาคมฟ้าลีรุ่งแห่งประเทศไทย อีกกลุ่มเป็นวัยรุ่นหนุ่มน้อยจากบ้านกาญจนภิเชก (ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกาญจนภิเชก) หนุ่มน้อยเหล่านี้อาจจะไม่เคยรับรู้เรื่องราวแบบนี้เลยว่า มีคนกลุ่มนหนึ่งลูกขึ้นมาต่อหลัง ลูกขึ้นมาทำอะไรมากมายไปหมด ซึ่งการเข้ามาช่วยงานในเวทีวันนี้ก็คงจะมีส่วนช่วยให้คนรุ่นใหม่ได้รับรู้ว่ามีเรื่องราวอีกมากมายที่น่าจะเรียนรู้น่าจะแล้วหา เพื่อที่จะเปลี่ยนวิกฤตในชีวิตที่เกิดขึ้นให้เป็นโอกาส ตรงนี้ก็เป็นบันไดเล็ก ๆ ที่จะพาพวกเราไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าสมดังความมุ่งมั่นตั้งใจของอาจารย์ธีรนาถ จิราภรณ์และบรรจงศิริ

ขอขอบคุณผู้ใหญ่ใจดีที่เสียเวลา มาในวันนี้ ท่านประทานกรรมการลิทธิมุชยชนแห่งชาติ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จำริวิค คุณหญิงอัมพร มีคุข กรรมการลิทธิมุชยชนแห่งชาติ และกรรมการลิทธิมุชยชนแห่งชาติอีก 4 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จารุ ดิษฐาภิชัย คุณนัยนา ลูกแพ็ง คุณอาภา วงศ์ลังษ์ และคุณสุนี ไชยรส

บุจฉาวิลล์ชนา เรื่อง การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ วันนี้ เป็นความตั้งใจที่จะسانต์อุดมการณ์ความมุ่งมั่นของอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร ซึ่งอาจารย์ได้นำเสนอความคิดเรื่อง การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศไว้ในข้อเขียนของอาจารย์อย่างชัดเจนว่า “ประชาธิปไตยอย่างแท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออำนาจอยู่ที่ชาวบ้าน” และอาจารย์ธีรนาถได้อ้างอิงถึงแนวคิดของท่านอาจารย์เสน่ห์ จำริวิค ในเรื่องการกระจายอำนาจ ที่สำคัญหลายประการไว้ในข้อเขียนนั้น จึงเป็นที่มาของเวทีบุจฉาวิลล์ชนา เรื่อง การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ

อาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร
บรรจงศิริ รัตนพจนารถ
จิราภรณ์ ฉิมพิมาย



ปุจาวสังฆา การกระจายล้ำนาจ : มีดีทางเพศ





ຮ.ສ.ຄ.ກມ ລາຍ

ປະຫານສພາທີປະກາເສຣ່ຽງສູງກິຈແລະສັງຄມແຫ່ງຊາຕີ ຜູ້ກ່າວຄໍາຮໍາລຶກ

ຮ້ອຍຄຳພຸດຄົງໄມ່ເທົ່າໄດ້ຢືນເລີຍງໜ້ອໃດໆເຫັນກາພຂອງອາຈາຣຍ໌ເກີນາດ
ວັນນີ້ເຮົາທຸກຄົນມາພ້ອມກັນໃນທີ່ນີ້ເພື່ອຮໍາລຶກສຶກການຈາກໄປຂອງອາຈາຣຍ໌ ກ່ອນເນີນ
ຂອແສດງຄວາມເຄາຮົດຕ່ອຄຸນແມ່ (ບຸນູ້ຊ່າຍ ກາງູ້ຈຸນອັກຊ່າຍ) ແລະຄຸນຝີ່ (ສາວິຕີ
ຄລອວຸດື່ວັດນີ້) ຂອງອາຈາຣຍ໌ເກີນາດໄວ້ ໂຄງນີ້ ຂອງແສດງຄວາມປ່ຽນແປງ
ຕ່ອອາຈາຣຍ໌ວຽວວິທີຍ໌ (ຮ.ສ.ດ.ວຽວວິທີຍ໌ ເຈົ້າຢູ່ເລີສ ຄະະເສຣ່ຽງສູງຄາສຕົວ ຈຸພາລົງກຣົນ
ມຫາວິທາຍາລັຍ ອູ້ສືວີຕອາຈາຣຍ໌ເກີນາດ ກາງູ້ຈຸນອັກຊ່າຍ) ຂອກລ່າວລວ້າລືກິບນ
ມາລົມືຕຽັງຜູ້ຮ່ວມເດີນທາງກັບອາຈາຣຍ໌ເກີນາດ

ພມມີໂຄກາສໄດ້ຮູ້ຈັກອາຈາຣຍ໌ເກີນາດ ເມື່ອປະມານນີ້ ພ.ສ. 2513
ໄປຄ່າຍໜາເຂົາ ຕອນນັ້ນອາຈາຣຍ໌ຍັງເປັນນິລືຕອຍ໌ທີ່ຈຸພາລົງກຣົນມຫາວິທາຍາລັຍ
ຕ່ອມາໄດ້ຮ່ວມທຳກັນ ພົມກົງເປັນອາຈາຣຍ໌ຄະະວິສະວະມາສຕົວ ຈຸພາລົງກຣົນ
ມຫາວິທາຍາລັຍ ຈໍາໄດ້ວ່າເຮົາບຄືດກັນຫລາຍເຮືອງ ຮວມທັ້ງໄດ້ມີໜັງສືອຂອງໃຫ້
ອາຈາຣຍ໌ເກະຍົມ ສຸວະຮົມກູລ ລາອອກ ເພຣະໄດ້ຮັບແຕ່ງຕັ້ງເປັນຮັ້ງມູນຕົວໄໝຄວວ
ຈະດຳຮັງຕຳແໜ່ງ 2 ຕຳແໜ່ງຄວບຄຸ້ກັນ ເປັນເຫດຸໃຫ້ອາຈາຣຍ໌ເກະຍົມ ບອກໃຫ້
ອາຈາຣຍ໌ວຽນທີ່ ວົງຄໍ້າກາງເຊາວົນ ທີ່ຈຶ່ງເປັນຄົນບົດຄະະເສຣ່ຽງສູງຄາສຕົວ
ໃນຄະນັ້ນອອກມາຕອບໂຕ້ ພວກເຮົາວ່າອາຈາຣຍ໌ເກີນາດຕອນນັ້ນ ເປັນອາຈາຣຍ໌

ประจำคณะศรษฐคคลตรจุฬาฯ คงจะไม่ได้เดือดร้อนมาก แต่พวกเราก็ไปยื่นหนังสือพร้อมกัน 2 คน ที่สำนักงานอธิการบดี จุฬาฯ ต่อมา ก็เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อาจารย์ธีรนาถและพมอยู่ในห้องถนนด้วยกัน ดูแลความปลอดภัยซึ่งกันและกันอยู่ รวมทั้งวันที่ 6 ตุลาคมด้วย และช่วงเดือน พฤษภาคม 2535 เพราะฉะนั้น บนเลันทางของการสร้างประชาธิปไตยนั้น ผมเชื่อว่าอาจารย์ธีรนาถไม่เคยหลบหนีและยืนหยัดโดยตลอด

ที่ผมไม่ประสบความสำเร็จ คือ ชวนอาจารย์ธีรนาถมาช่วยงานองค์กรกลางการเลือกตั้ง อาจารย์ไม่เห็นด้วยและมีข้อตำหนิติเตียนหลายเรื่อง แต่ก็เป็นคนแรก ๆ ที่ผมได้ขอคำปรึกษาและให้คำแนะนำหลายเรื่อง แต่อาจารย์ธีรนาถไปให้ความสนใจในเรื่องของผู้ใช้แรงงาน และเรื่องของสิทธิสตรี ผมได้ยินอาจารย์ธีรนาถพูดบ่อยครั้งถึง กรณี โรงพยาบาลเครเดอร์ (โรงพยาบาลตุรกตาเครเดอร์ จังหวัดนครปฐมที่ถูกไฟไหม้ เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 2536 ทำให้คนงานเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก) ซึ่งเป็นที่ภาคภูมิใจที่อาจารย์ได้ทุ่มเทและได้เรียกว่าองค์สิทธิของผู้ใช้แรงงานที่ประสบภัยจากกรณีไฟไหม้ของโรงพยาบาลเครเดอร์ หลังจากนั้น ผมก็ได้รับตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตอนนั้น ชวนหลาย ๆ คนมาร่วมงาน อาจารย์ชาญชัย ลิมปิยะกร (รองผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท) ดร.ฉันทนา หวานแก้ว คณวัฒนาคลตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่คราวนี้อาจารย์ธีรนาถไม่ปฏิเสธ รับเป็นรองผู้อำนวยการฯ ผมก็สงสัยว่าทำไมถึงรับ แต่ก็ถึงบางอ้อว่าอาจารย์ก็มีความสนใจในเรื่องชนบท แต่ไม่ใช่เกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยี และเป็นช่วงที่มีการรณรงค์เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อาจารย์ธีรนาถได้ร่วมกับหลาย ๆ คนในที่นี้ ก่อตั้งเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งถ้าดูตามซื้อแล้ว ยังคงมีอยู่ทุกวันนี้ และยังมีความเข้มแข็งอยู่เหมือนเดิม ในช่วงเรียกว่าองค์

หรือช่วงที่นำเสนอนื้อหาหลายประการให้เล่าเข้าไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ. 2540 ผู้เชื่อว่าคงไม่มีใครที่ขยันขันแข็ง และประสบความสำเร็จในการนำข้อความเกี่ยวกับเรื่องสิทธิสตรี เรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าไปไว้ เพราะเรา มีพระคพวง คือ คุณลุนี ไชยรัล (อดีตสมาชิกกล่าวร่างรัฐธรรมนูญ) ช่วยเร้อยู่ แต่ที่แน่ ๆ คือ ตลอดเวลา 28 ปี ที่ผ่านได้รู้จักกับอาจารย์ธีรนาถนั้น ผู้ได้รับ ความช่วยเหลือ ความเห็นอก เห็นใจ การต่อว่าต่อขานมากมายหลายประการ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นที่ประทับใจมาตระべ่าทุกวันนี้

อาจารย์ธีรนาถเป็นผู้อุทิศตนเพื่อสังคม ไม่เห็นแก่เงินเดือนหรืออย เป็นผู้ที่มีความรักในเพื่อนมนุษย์ และได้ต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรี มาโดยตลอด ท่านเป็นเพื่อนที่ผมรัก และยังคิดถึงอยู่ตลอดตราบทุกวันนี้ และก็เป็นแรงบันดาลใจ และหวังว่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้กับพวกเรา อันที่จริงตอนแรก ๆ ผมก็ว่าผมหัวก้าวหน้ากว่าอาจารย์ธีรนาถ แต่ตอนหลัง รู้สึกว่าผมล้าหลังมาก สำหรับอาจารย์ธีรนาถได้เรียนรู้และก้าวหน้าไปไกลมาก ในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งในเรื่องการทำงานเพื่อสังคม

7 ปีผ่านไป ผู้คนดูว่าเราคงจะต้องทำอะไรเพิ่มเติมขึ้น อย่างน้อย จากในแง่มุมของมูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร เคยมีแผนงานหลายอย่าง แต่ยังไม่ค่อยได้ทำ ไม่เหมือนอาจารย์ธีรนาถ พูดแล้ว ทำโดยไว ก็คงจะต้อง เร่งทำกันต่อไป ก็ขอให้ทุกท่านร่วมกับผม ช่วยกันรำลึกถึงอาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร จิราภรณ์ ชิมพิมาย และบรรจงศิริ รัตนพจนารถ ซึ่งทั้ง 3 ท่านเป็นผู้ประสบอุบัติเหตุเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2541 ขอให้ลึกลง ๆ ที่เป็นผลงานของบุคคล ทั้ง 3 ท่านจะมีความยั่งยืน สืบทอดเนื่องและมีการสืบทอด โดยพวงเราทุกคน ขอขอบคุณครับ

พิชา ณ นคร

ขอขอบคุณอาจารย์โคง อารียา เมื่อครั้งที่ได้ฉันเห็นอาจารย์ธีรนาถ ทำงานร่วมกับอาจารย์โคง ตรงนั้นเป็นโลกใบใหม่สำหรับฉัน ทึ้งสองท่าน มีการยกเสียงกันอย่างถึงที่สุดจริง ๆ ในทุก ๆ เรื่อง อาจารย์ธีรนาถ เป็นผู้หญิงที่ดีฉันคิดว่ามีความกล้าหาญมากและพูด叨อะไรก็ตรงๆ และลิ้งหนึ่ง ชื่ออาจารย์โคง พูดเจ้าไว้ชัดเจนมากคือ อาจารย์ธีรนาถถ้ามีอะไรจะทำทันที แล้วก็ไม่รู้จักเห็นด้วยกันอย่างมีพลังงานมาก พวกรามีประสบการณ์ เหมือนกันว่า ตึกดีน้ำคืนทันทีที่อาจารย์นิ่งได้ว่าจะต้องทำเรื่องอะไร สักเรื่อง อาจารย์จะโทรศัพท์เพื่อที่จะบอกว่าเราจะทำอันนั้น จะทำอันนี้ เราคิดเรื่องนั้นได้แล้วก็จะนัดคุยกันอย่างกะทันหัน ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้อยู่ใน ความทรงจำของพวกรามาก ๆ คน





ឧបាទីសេយ្យា ការគ្រប់រាយរាជ្យរាជ្យ និងការពេទ្យ
ដើម្បីនឹងការតួនបែប ស្តីការដើម្បីគិតយុទ្ធសាស្ត្រ ការប្រុងជំនួយ
ខ្លួនខ្លួន និងជិត្យាយនិងបង្ហ៉ែចិត្ត ផែនរាងនានា
វិញ្ញូនីតិ ២៤ មីនា ១៩៧៨ នៃលេខ
ទី ៣៣ មេសា ១៩៧៨ និងនីមួយៗ
ការប្រុងជំនួយនានា ការប្រុងជំនួយនានា ការប្រុងជំនួយ
និងប្រុងជំនួយនានា ការប្រុងជំនួយនានា ការប្រុងជំនួយ





as. ผู้สติ ตามไทย

อดีตผู้ประสานงานเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ
ผู้อำนวยการและกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์
ผู้ดำเนินรายการ

สวัสดีท่านผู้มีเกียรติทุกท่านและขอต้อนรับเข้าสู่เว็บปุจฉาวิสชนา
อาจารย์เสน่ห์ จำrik ประธานกรรมการลิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคุณหญิง
อัมพร มีคุณ กรรมการลิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งสองท่านเป็นแบบอย่างที่ดี
ให้กับพวกเราเสมอมา และเป็นกำลังใจ ที่ทำให้เราทำงานอยู่บนถนนที่ยากที่สุด
ในเรื่องของลิทธิมนุษยชน

ขอพูดถึงอาจารย์น้อย (อาจารย์ธีรนาถ กัญจนอักษร) อีกลักษณะเดียว
ที่ไม่ได้มีครรภุถึง ก็คืออาจารย์น้อยจะมีลีลาท่าทางของการเชี้ยวที่น่ารักมาก
และในช่วงที่รู้จักกันแม้จะเป็นระยะเวลาอันลั้น โดยเฉพาะในช่วงของการเขียน
รัฐธรรมนูญ ลีนานี้ใช้ได้ผล เรายังคงจะเชี้ยวอย่างนั้นบ้าง ก็พยายาม
เลียนแบบ อาจจะไปได้ลักษณะของก้าวสองก้าว เพราจะนั้น ส่วนนี้ที่เรามีความรู้สึกว่า
มันตกลหายไปจากการบวนการที่เราทำลังพยายามต่ออู้กันมาก และไม่ว่าจะเป็น
วงรัฐมนตรี วงไหนก็แล้วแต่ อาจารย์สามารถที่จะเชี้ยวได้ทุกเมื่อ ด้วยลีลา
ที่ต่างกัน และก็น่ารักทุกเมื่อ ดิฉันประทับใจมาก ๆ เลย ก็เป็นลิ่งที่อยู่ในภาพพจน์
และความทรงจำตลอดมา

อาจารย์ธีรนารถได้กล่าวถึงท่านอาจารย์เลนฟ์ ออยป้อยครึ่ง ด้วย
เรื่องของการกระจายอำนาจ ขอเรียนถามท่านอาจารย์เลนฟ์เรื่องกระจาย
อำนาจที่อาจารย์เคยพูดไว้นานมากแล้ว จนมาถึงวันนี้ก็ยังพูดถึงกันอยู่นั้น
เป็นเรื่องเดียวกันใหม่หรือหมายถึงอะไร





ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จำริเก





ศาสตราจารย์เสนห์ งามริก

ประชานกรรมการลิทธิมุชยชนแห่งชาติ

ขอบพระคุณท่านญาติมิตรของผู้ที่เรามาร่วมไว้อาลัยในเช้าวันนี้ เป็นครั้งแรกที่ได้ทราบว่าอาจารย์ธีรนาถได้อ้างถึงผม ครั้งแรกจริง ๆ และรู้สึกดีนั่น เพระว่าผมเป็นคนกล้าในเรื่องลิทธิสตรีมากที่สุด ที่กล้าไม่ใช่อะไร ก่อนที่จะไปพูดถึงเรื่องการกระจายอำนาจ ผมอยากระบุว่าจะตั้งเป็นข้อสังเกต เปื้องต้น อย่างน้อยในทัศนะของผม ผมเกิดมาไม่เคยแยกแยะถึงความแตกต่างระหว่างหญิงและชายเลย พูดตรง ๆ ไม่ได้เห็นเป็นความแตกต่าง เพราะฉะนั้น บางทีเห็นกระบวนการลิทธิลตรี ผู้ใดตั้งข้อลงลับว่าทำไม่ถึง ต้องไปแยกเป็นขบวนการ

เมื่อครั้งที่ คุณนายนา สุภาพ (กรรมการลิทธิมุชยชนแห่งชาติ) ให้ผมไปบรรยาย ผมพูดเล่นว่าจริง ๆ คนเราทุกคน มันมีความเป็นสองเพศ อยู่ในตัวเอง ผมมีความเชื่ออย่างนั้น ผมเชื่อว่าเป็นสัจธรรม เป็นความจริง เพราะฉะนั้น คนเราจะมีสองด้านเสมอ แต่เมื่อธรรมชาติตามาก็เรา แล้วเรา มาเรียกันว่าบุรุษกับสตรี เป็นสมมติธรรม ผมมีญาติพี่น้องเด็ก ๆ เป็นญาติผู้หญิงหมัด เล่นหัวกันจนกระทั่งไม่เห็นความแตกต่าง เพราะฉะนั้น ตรงนี้ อย่างจะเรียนว่าเวลาเราพูดถึงมิติสตรี ไม่อยากจะให้แบ่งแยก อย่างเบ็ดเสร็จ เด็ดขาด ผมคิดว่ามันมุชย์ทุกคน ถ้าพูดในแง่ของมนุษย์ในฐานะที่มีคักคิดคี

ความเป็นมนุษย์ ลิ่งนี้เป็นความเท่าเทียมกัน อย่างจะตั้งข้อสังเกตเบื้องต้น เพราะฉะนั้น ก็ไม่อยากจะให้แบ่งเด็ดขาด เพราะว่าจริง ๆ แล้วในความเป็นสตรีนั้นก็มีความเป็นบุรุษอยู่ ไม่อยากจะให้มองข้ามตรงนี้ แม้กระทั่งความกล้าหาญก็เป็นเรื่องของบุรุษอย่างเดียวก็ไม่ใช่อีก เพราะในประวัติศาสตร์ มีวีรสตรีมาแสดงความกล้าหาญช่วยบ้านเมืองเหมือนกัน

การกระจายอำนาจต้องนำไปสู่การประสานકิจภาพขีดความสามารถของคนให้เข้ามาร่วมคงความลับติดสูห ความอยู่ดีมีสุขของลังคอมโดยล่วนรวม ความจริงแล้วในภาษาฝรั่งไม่เคยใช้คำว่าอำนาจ Decentralization ไม่มีคำว่าอำนาจอยู่ในนั้น แต่เป็นกระจายลิทธิมากกว่า เพราะฉะนั้น ตรงนี้ผมเชื่อว่าอาจารย์ธีรนาถพูดถึงผมในเรื่องกระจายอำนาจ คงจะมองในแง่นี้มากกว่า ในฐานะที่อาจารย์ธีรนาถอยู่ในกระแสของลิทธิมนุษยชน เรายากจะมองมิติของการกระจายอำนาจในเชิงของลิทธิ ผมคิดว่าเราอาจจะแบ่งแยกประเภทลิทธิในเรื่องคืนที่อยู่อาศัย เรื่องการแสดงความคิดเห็น แต่จริง ๆ แล้วเป็นลิทธิร่วมกันของทุกคน และธรรมชาติของมนุษย์ก็คือ ลิทธิในโอกาส ซึ่งทางที่จะเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติในลังคอม ไม่ใช่เป็นลิทธิที่แยกโดดเดียวไป เพราะฉะนั้น ความเข้าใจลิทธิแบบนั้นก็ผิดเหมือนกัน ลิทธิไม่เคยที่จะทำให้ลังคอมนั้นเกิดความแตกแยก ผมอยากรู้ให้ความเข้าใจตรงนี้ได้เผยแพร่ในวงกว้าง เพราะว่าในขณะนี้ในวัฒนธรรม อำนาจนิยมของไทยมองเรื่องของลิทธิ เป็นเรื่องของความแตกแยกเป็นความแตกแยกจากกระบวนการและของลิทธิ เพราะว่าความแตกแยกที่เกิดจากการกดขี่อาชัดอาเปรียบลังคอม เป็นการแตกแยกเพื่อจะละลายการอาชัดอาเปรียบ การกดขี่ การชูดรีดของลังคอมมากกว่า สังคมในขณะนี้เกิดความแตกแยก เพราะว่าเป็นเรื่องที่มีที่มาที่ไป ความแตกแยกหรือลิทธิเป็นผลที่มาจากการเหตุ ตัวอย่างเรื่องการก่อการร้าย การก่อการร้ายไม่ใช่เป็นเหตุที่เกิดขึ้นกับตัวเอง แต่การก่อการร้ายเป็นผลที่

เกิดจากกระเผลกภิวัฒน์ที่กดเข้าเรารัดเอาเปรียบของคน เพราะฉะนั้น ต้องมองดูสองด้านเสมอ ก็เช่นเดียวกับเรื่องสตรีก็ติ พุดเรื่องการกระจายอำนาจก็ต้องดูสองด้าน โดยสรุปคืออยากจะมองเห็นการกระจายลิทธิ อันนี้เป็นการกระจายลิทธิที่จะเปิดโอกาสช่องทางให้กับลามาซิกของลังค์โดยเฉพาะถ้าเราจะพูดเรื่องสตรี คือเป็นการเปิดโอกาสช่องทางให้ผู้หญิงได้ใช้ศักยภาพของตัวเองอย่างเต็มที่ ในขณะที่ลังค์คนไทย เป็นวัฒนธรรมที่ละเอียดลิทธิ ในด้านของมั่นคง

ดร.พุสตี ตามไทย คุณหญิงฟังแล้วอึดอัดอย่างจะโต้แย้งบ้างใหม่ ที่จริงท่านอาจารย์เสน่ห์เคยประกวญเสนอเล่ายาว่า เวลาเริ่มพูด เริ่มคิดกันเรื่องมิติทางเพศท่านก็ค่อนข้างไม่ค่อยอยากระบุ แต่คุณหญิง ในฐานะที่เป็นผู้หญิง และสองก็เป็นกรรมการลิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งจะพบปัญหาอยู่มากมายหลายประการ จริงๆ ไม่ต้องพูดถึงกันเลยในเรื่องของความแบ่งแยก ความเป็นผู้หญิงผู้ชาย จริงๆ ไม่ต้องสนใจ เพราะว่าในความเป็นบุรุษนั้น ก็มีสตรี และในความเป็นสตรีนั้นก็คงมีบุรุษด้วย

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จำrik ขอโทษนะครับ ไม่ใช่ไม่ใช่ความสนใจ นะครับ (หัวเราะ)





ดร.คุณหญิงอัมพร มีคุณ



ดร.คุณหญิงอัมพร มีคุข

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ขอบคุณ ดร.ผุลตี เป็นอย่างยิ่ง แต่ขออนุญาต กล่าวถึงอาจารย์ธีรนาถ ชีช่องที่จริงวันนี้เราพูดกันมาก็แล้ว แต่อยากจะเรียนว่าดิฉันขอขอบพระคุณ ท่านผู้จัดงานวันนี้ซึ่งกรุณาเชิญให้ดิฉันมา ดิฉันรับเชิญด้วยความเต็มใจ เป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าเคารพนับถืออาจารย์ธีรนาถในฐานะที่เป็นปัจเจกชน และในฐานะที่เป็นคนทำงาน ซึ่งตัวดิฉันก็เคยทำมาเหมือนกัน แม้แต่ ตอนหลังก็ผ่องถ่ายให้น้อง ๆ ylan ๆ ไป ซึ่งต้องเรียนว่าน้อง ๆ ylan ๆ ทั้งหลายที่ทำต่อ ทำได้ดีกว่าดิฉัน ช่วยปรบมือให้คนที่ทำได้ดีกว่าดิฉันหน่อย เพราะทำได้ดีกว่าจริง ๆ และดิฉันปลื้มใจมาก (ปรบมือ)

วันนี้เรารำลึกถึงอาจารย์ธีรนาถ ก็ทำให้ดิฉันคิดว่าอาจารย์ธีรนาถ โชคดี เพราะว่าท่านเกิดมา มีครอบครัวที่อบอุ่นและร่วมเย็น วันนี้คุณแม่ มากอยู่ด้วย คุณพ่อก็มาอยู่ด้วย แต่ในขณะเดียวกันดิฉันคิดว่าอาจารย์ธีรนาถ ได้มีครอบครัวอีกครอบครัวหนึ่ง คือครอบครัวในเชิงวิชาชีพของอาจารย์ ซึ่งกว้างใหญ่ไพศาลมาก เห็นได้จากที่มาร่วมงานวันนี้และคุณพิชาได้แนะนำ ดร.ผุลตี ท้าทายดิฉันว่า พึ่งอาจารย์เล่นห์แล้วจะว่ายังไง อย่างจะเรียน ที่ประชุมนี้ลักหนอยอาจารย์เล่นห์เป็นเพื่อนรุ่นน้องดิฉัน เพราะว่าท่านอายุ น้อยกว่า ดิฉันรู้จักท่านมา 40 กว่าปีแล้ว ขณะนี้ในรอบ 4 ปีที่แล้ว ท่านเป็น

หัวหน้างานของดิฉัน เพราะท่านเป็นประธานกรรมการลิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดิฉันเป็นกรรมการลิทธิฯ ท่านอนุญาตแล้ว คือท่านบอกก่อนที่จะมาที่นี่ว่า อนุญาตให้คุณหญิงแซวผมได้ เพราะฉะนั้น ถ้าพังค์เหมือนแซว ก็แซว ด้วยความรัก ความเคารพ และความเป็นกันเอง

ที่อาจารย์พูดมาว่าตัวอาจารย์เองแสนจะน่ารัก ไม่เคยเห็นความแตกต่างระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ดิฉันคิดว่าผู้ชายจำนวนหนึ่งคิดอย่างนั้น แต่อย่างจะเรียนสามอาจารย์และคนที่คิดอย่างเดียวกันว่า หลอกตัวเอง หรือเปล่า เพราะว่าจริง ๆ ลึก ๆ แล้วเป็นไปไม่ได้เลย ที่อาจารย์จะบอกว่า อาจารย์ไม่เคยเห็นความแตกต่างระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย เพราะมันฝืนธรรมชาติ เพราะมันมีความแตกต่าง แต่ถ้าเราพูดเรื่องความแตกต่างมนุษย์เราก็แตกต่างด้วยกันทั้งนั้น แต่บังเอิญอาจารย์พูดออกมากว่า มีสองเพศ คือ เพศหญิงกับเพศชาย ที่จริงขณะนี้ในสังคมเราและสังคมทั่วโลก ยังมีเพื่อนมนุษย์ของเรารอกร่วมหนึ่งซึ่งเขาเรียกว่าประเภทที่สาม ซึ่งดิฉันไม่ชอบใจ แต่เมื่อก็คุณพิชาได้อ่านถึงกลุ่มรักเพศเดียวกัน เพราะฉะนั้น อาจจะมี 3 เพศหรืออย่างไร หรืออาจจะต้องไปในอนาคตมี 4 เพศก็ได้ เราจะต้องมาดำเนินถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ด้วย

ฉะนั้น ที่จริงปัญหาที่เราพูดถึงเรื่องการกระจายอำนาจ ดิฉันเห็นด้วย กับอาจารย์เล่นที่ 100% ไม่ชอบคำว่ากระจายอำนาจ แต่อาจารย์ธีรนาถ เคยใช้คำนี้ โดยบอกว่าอำนาจมันเป็นภาระจุก เมื่อมันภาระจุกแล้วมันสร้างปัญหามากมายก่ายกอง อาจารย์จึงเสนอให้กระจาย พากເຮົາຕິດໃຫ້ເຂົາໄປ เป็นการบ้านคิดดูว่าเมื่ออำนาจจะภาระจุกแล้วมีปัญหาอะไรบ้าง ถ้าເພື່ອເຮົາຕິດว่าการกระจายนั้น จะเป็นการແກ້ປັບປຸງທາແລ້ວນໍາໄປສູງການປົ້ນກັນປັບປຸງທາ นໍາຈະມີການบ้านໄປຄิดว่าควรจะทำอย่างไร ดิฉันเห็นด้วยเรื่องภาษา พอພູດกระจายอำนาจແລ້ວຮູ້ສຶກວ່າມີຄນກລຸ່ມໜຶ່ງມີอำนาจมหาศาล ແລ້ວຄນจำนวน

มหาศาลไม่มีอำนาจ แล้วก็จะให้คุณที่มีอำนาจไปเที่ยวกระจายดิฉันว่า ผิดธรรมชาติ ไม่ควรจะเป็นอย่างนั้น เห็นด้วยกับอาจารย์เสน่ห์ ในเรื่อง ที่ว่า ที่จริงคนเราไม่ว่าเพศอะไรมีอำนาจอยู่ในตัวของตัวเองโดยธรรมชาติ แต่ว่าบังเอิญพวกรากลุ่มนี้ไม่ใช้อำนาจที่มีอยู่ หรือว่าไปมอบอำนาจ ให้กับคนอีกกลุ่มนี้ จะเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม ยกตัวอย่างในกระบวนการ ปกครองของเรา เราเลือกตั้ง มอบอำนาจในการปกครอง ในการบริหาร ราชการแผ่นดินให้คุณกลุ่มนี้ กระบวนการนี้มันละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง และในขณะเดียวกันก็มีปัญหามาก

ถ้าເຝື່ອວ່າຈະເຈາະລຶກລົງມາຄື່ງເຮືອງວ່າອໍານາຈເກີຍກັບມິດທາງເປັນ ຄ້າເຈາະພິຈານາເຮືອນີ້ ຄວາມເຮົ່ມພິຈານາທີ່ຄຣອບຄຣວ້າ ບາງທີ່ຂະນະນີ້ໄຮມີ ຄວາມຄົດສູງສ່າງມາກ ຄົດຂະໄຣມາກມາຍຫຶ່ງຕືມາກ ແຕ່ອຍາກຈະໃຫ້ຈີນຮອຍ ພ້ອມສານເຈຕະນາມນີ້ຂອງອາຈາරຍ໌ທີ່ນີ້ ຈະທຳວະໄຮໃຫ້ຄົດເຮືອງປັບປຸງຕີ ທ່ານຍ່າງໄຮຖື່ງຈະໃຫ້ຄົນມີສ່ວນຮ່ວມໃນການທີ່ຈະໃຫ້ອໍານາຈຫຶ່ງມີໂດຍธรรมชาตີ ພ້ອມ ອໍານາຈທີ່ໄດ້ຮັບອົບໜາຍຫຼືຈະທ່ານຍ່າງໄຮກັບອໍານາຈຫຶ່ງເຮົາໄດ້ມົນອົບໜາຍໃຫ້ ຄົນອື່ນຫຼືກລຸ່ມອື່ນໄປຢ່າງມີປະລິທິກາພ ເພື່ອຄວາມສຸຂະພວກເຮົາທຸກຄົນ ຖຸກຝ່າຍ ແລະຄວາມສຸຂະພົນຕີ້ນົດວ່າເປັນເຮືອງທີ່ອາຈາຮຍ໌ທີ່ນີ້ເປັນຫົວໜາກ ທີ່ເຮັດວຽກທັງໝົດນີ້ ເຮັດວຽກໃຫ້ເພື່ອນຮ່ວມໜາດຂອງເຮົມມີຄວາມສຸຂ ແທ້ຈິງ ອາຈະເລຍໝາດໄປດ້ວຍໜ້າ ເພົະເຮົດວຽກໃນຈະປັບໂລກດ້ວຍ

ຄ້າຄົດກັນຈິງ ๑ ດູວ່າໃນຄຣອບຄຣວ້າເຮືອງອໍານາຈຄືອະໄຣ ໃນໃຈຕີ້ນົດ ອົດວ່າອໍານາຈໃນທີ່ນີ້ຄວາມເປັນອໍານາຈທີ່ຈະສາມາຮັດຕັດສິນໃຈໄດ້ວ່າເຈາະ ດຳຮັງຮືວິຫຼຸ່ງຢ່າງໄຣ ແຕ່ຄ້າເຈາະຕ້ອງຍູ້ກັບຄົນອື່ນ ເຊັ່ນໃນຄຣອບຄຣວັກຈະຕ້ອງ ມີສ່ວນຮ່ວມຫຶ່ງກັນແລກັນ ເຮືອງການມີສ່ວນຮ່ວມສຳຄັນມາກ ອໍານາຈໃນການທີ່ຈະ ມີສ່ວນຮ່ວມດ້ວຍກັນເພື່ອກຳຫັນດະຫຼາມຕະຫຼາມຂອງຕົນເອງເປັນລົງທີ່ສຳຄັນມາກ ໂດຍແພັະ ຄ້າອຍາກຈະດຳເນີນຮືວິຫຼຸ່ງຕາມຮະບົບປະຊາບໄດ້ ລອງດູວ່າ

ในครอบครัวเป็นอย่างไร ในครอบครัวผู้หญิงมีฐานะอย่างไร เรากดกันมาเลนอ
ที่จริงผู้ชายไทย นำรักมาก ที่พูดไม่ใช่จะเอาใจสุภาพบุรุษที่นั่งอยู่ที่นี่
ดิฉันพูดมาเกิน 30 ปีแล้วว่าผู้ชายไทยนำรัก แต่ถึงผู้ชายไทยจะนำรัก
แต่ในจิตใต้สำนึกยังต้องการเป็นใหญ่ แล้วถ้าจะพูดถึงหัวข้อที่พูดวันนี้
ความเป็นใหญ่คือความมีอำนาจ จะอำนาจในทางใดทางหนึ่งก็ตามใจ ผู้ชาย
ไทยนำรักมากที่เดียว เพราะว่าลึก ๆ อยากรู้เป็นใหญ่

ลองยกตัวอย่างลักษณะเรื่องหนึ่งในครอบครัวสามีภรรยา กว่า รักภรรยา
มาก many รักเหลือเกิน ตอนแรกยากจนแต่งงานกันมาแล้วก็ช่วยกัน
ทำมาหากิน ในสังคมบวกกว่าผู้ชายเป็นใหญ่ เพราะเป็นผู้ทำมาหากิน แต่จริง ๆ
ในสังคมไทย ผู้หญิงช่วยทำมาหากินมาเป็นเวลาหลายร้อยปีหลายพันปีแล้ว
จึงบอกได้ว่าผู้หญิงมีหน้าที่หนักหน่วงเกิน 1 เรื่อง เข้าว่า 2 เรื่อง แต่ที่จริงเกิน
2 เรื่อง คือว่าต้องดูแลครอบครัว แล้วก็ต้องช่วยทำมาหากินด้วย อย่างนี้
เป็นต้น ลองคิดดูคุณแต่งงานกันเป็นครอบครัวเร็วแล้วช่วยกันทำมาหากิน
จนกระแท้ สุนัขดีพอสมควร พอดีตอนนี้ก็จะบอกว่าน้องก็ช่วยพี่ทำมาหากิน
แล้ว บัดนี้เราก็สุนัขดีแล้วนั่งไม่ต้องทำมาหากินหรอก อุ๊ยเลย ๆ หรือทำ
อะไรต่าง ๆ พี่จะทำเอง ก็เพราะตอนนี้มีสตางค์แล้ว และก็ชอบพูดกันเลนอ
ว่าในครอบครัว ให้ผู้หญิงคุมครุ่งเงิน แต่จะคุมครุ่งเงินในเมืองไม่ค่อยมีเงิน
เท่าไหร่ หรือบางที่ ไม่มีเงินเลย ก็ให้ผู้หญิงคุมครุ่งเงิน แต่พอถุงเงินมีเงิน
มากขึ้นผู้ชายก็นำรักบอกว่าน้องเห็นอย่างมากแล้ว อายุก็มากแล้ว แก่แล้ว
พี่คุมถุงเงินก็แล้วกันนะ

ตัวอย่างนี้ท่านไปคิดເเอกสารเองว่าอำนาจครอบคลุมอะไร ใช้คำว่าอำนาจ
ไม่ค่อยจะดีเท่าไหร่ แต่ดิฉันคิดว่าในสังคมเราเริ่มที่ครอบครัว บางทีมักจะ
หลงลืมไปว่าอำนาจนั้นมากับหน้าที่ สังเกตใหม่ว่าพอมีลูก เรื่องเลี้ยงลูก
เป็นเรื่องของผู้หญิง แม่อุ้มท้องมาเห็นด้หนีอยเหลือเกิน พอมีลูกออกมานะ

ก็จะเห็นอยู่ต่อไป มีหน้าที่ดูแลลูก พ่อไม่ค่อยเกี่ยว พ่อเมืองที่อย่างอื่นซึ่งสำคัญกว่า ซึ่งเราจะต้องแก้ไข และได้พยายามแก้ไขมาแล้ว อาจจะตีขึ้นแต่ยังดีไม่พอ เพราะฉะนั้น ในครอบครัวถ้าผู้ใดมีภาระ เนื่องจากภาระชีวิตของเรามาก ก็จะต้องเริ่มในครอบครัว อาจารย์เล่นพูดถึงเรื่องโอกาส ผู้หญิงเรา ยังไม่ค่อยมีโอกาสที่จะได้ทำหน้าที่โดยที่มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือได้มีส่วนร่วมมากพอ เอาที่ครอบครัวก่อน แล้วต่อไปเราก็จะก้าวต่อไปจนถึงระดับโลกได้

ดร. พุลศดิ ตามไท คุณหญิงในฐานะที่อาจจะเป็นคุณแม่และเป็นผู้หญิง ก็เลยต้องเจาะที่เรื่องครอบครัวก่อน เพราะนี่คือรากรฐานของการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ขออนุญาตพูดถึงหนังสือ “หญิงชายกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ซึ่งรวมความคิดของอาจารย์ธีรนาถ หนังสือเล่มนี้พูดถึง หลายเรื่อง และก็เรื่องที่เรากำลังพูดอยู่นี้อาจารย์ก็มีความคิดเห็นอยู่หลายประการ ที่จริงอาจารย์ธีรนาถเองก็คงอาจจะไม่ค่อยชอบคำว่ากระจายอำนาจ ลักษณะนี้ให้หรือไม่ ด้วยเป็นคำที่ใช้กันอยู่ในเรื่อง ๆ และอาจจะติดตลาดแล้ว อาจารย์ก็เลยใช้กันต่อมาก อาจารย์พูดถึงว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออำนาจอยู่ที่ชาวบ้านอย่างแท้จริง อาจารย์นิகสิงค์คนชายขอบ นิกสิงค์คนที่อยู่ในชนบท นิกสิงค์คนที่เลี้ยงเครื่อง หัวใจของอาจารย์ธีรนาถ อยู่ที่ตรงนั้นเสมอมา และเมื่อไหร่ก็ตามที่คนเหล่านี้ถูกกระทำ สิทธิถูกละเมิด อาจารย์ธีรนาถก็ไม่เคยเรียกที่จะกระโจนตืบตันไปอยู่ในวง แล้วก็ช่วยแก้ไข ปัญหา และนั่นคือสิ่งที่อยู่ในใจอาจารย์มาตลอด และก็คิดว่าทำอย่างไรถึงจะให้สังคมเป็นประชาธิปไตย ในความคิดของอาจารย์คือ ต้องให้อำนาจอยู่ที่ชาวบ้านนั่นก็คือภาพรวมในเรื่องของการกระจายอำนาจที่อาจารย์ธีรนาถพูดถึง แต่มีอยู่ปัจจัยหนึ่ง อาจารย์ธีรนาถเขียนไว้ในหนังสือ “การทำหนด

บทบาทของผู้หญิงและไม่ให้คุณค่าและความสำคัญกับบทบาทที่เพศหญิง
กระทำอยู่ ได้นำไปสู่ความตกลงด้านคุณค่าของชีวิตมนุษย์อย่างมหัศล”
อาจารย์ท่านมองทั้งในเรื่องของการพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งพูดถึงการดูแล
ทรัพยากรธรรมชาติที่พื้นท้องชาวชนบทอยู่ใกล้ตัวตลอดเวลา โดยมีการ
ตัดสินใจที่ละเอียดและไม่ได้นึกถึงความเป็นหญิงเป็นชาย ดิฉันขออนุญาต
เรียนถามท่านอาจารย์เสน่ห์ว่าคิดอย่างไร รวมทั้งคุณหญิงด้วย

ศาสตราจารย์เสน่ห์ جامริก ผู้ไม่เห็นความแตกต่าง มั่นmicความ
แตกต่างโดยธรรมชาติ เมื่อฉันกับลังค์มุกแห่งที่มีความแตกต่าง ในแขวงของ
การแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ มนุษย์ทุกคน หญิงกับชายก็เช่นเดียวกันมีความสนใจ
ความนิยมที่แตกต่างกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าแบ่งแยกกันชัดเด็ดขาด บางที่
ในธรรมชาติค้ายภาพของผู้ชายควรจะเป็นอย่างนั้น แต่ว่าเขาก็ไม่ใช่จะพูด
จะสามารถเดินไปตามคักยก阿富汗นั้นโดยเสมอไป เพศหญิงก็เช่นเดียวกัน
ทั้งสองเพศมีความสามารถ ความย่อหย่อนอะไรต่าง ๆ เมื่อกัน ถ้าพูดถึง
เฉพาะสตรีเพศโดยธรรมชาติ ผู้พูดเล่มอ พุดมาหลายลิบปีแล้ว พูดจาก
ข้อสังเกตที่ผู้ได้ไปล้มผัลกับชีวิตตั้งแต่ผู้เดินแม่ผ่านมา สิ่งหนึ่งที่ผู้
มองเห็น สิ่งที่เรียกว่าคุณสมบัติของสตรีเพศอย่างน้อย 2 - 3 ประการนี้ มี
ความซัดเจน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสตรีเพศจะทำหน้าที่นี้ได้อย่างสมบูรณ์
เพศชายก็เช่นเดียวกัน

ประการแรกคือ ผู้มองแม่ผ่านตัวอย่าง ความสำนึกรู้ความรับผิดชอบ
ต่อลังค์ ผู้คิดว่าเราพูดถึงลังค์โดยไม่พูดครอบครัวไม่ได้ เพราะว่า ลังค์
มีรากมาจากตรงนี้ ถ้าหากตรงนี้ไม่ตีลังค์ก็ไม่ตี มั่นmicความต่อเนื่อง
เพราะฉะนั้น อย่างจะให้มองลังค์ไม่ใช่ในวงที่เราเห็นในวงกว้าง แต่อย่าง
จะให้มองเมื่อฉันกับเป็นการก่อร่างสร้างเป็นตัวตนลังค์ขึ้นมา และ

ครอบครัว เป็นหน่วยที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด สำนึกรความรับผิดชอบเป็นจริยธรรม เป็นจรรยาบรรณในการดำเนินชีวิต แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ผู้หญิงเป็นกันทุกคน อาจจะมีຍ่อหย่อน มีความสมบูรณ์ แต่ว่าโดยธรรมชาติ ความสำนึกรับผิดชอบ ทำให้เกิดลิ่งที่เรียกว่าเลสิยราภาพของชีวิตครอบครัว ของลังคอม เพราะฉะนั้นไม่ว่าเราจะวางบทบาทของผู้หญิงไว้อย่างไรตาม ผลว่าเป็นพลังอันหนึ่ง เป็นแต่เพียงว่า ที่ว่าย่อหย่อนอะไรต่าง ๆ เพราะว่า เราอยู่ในกระแสลังคอมที่ทำให้เกิดการปิดสักดิ้นซ่องทางขัดความสามารถ ระบบการศึกษาเราไม่ได้ส่งเสริมให้ค้นได้ใช้ความสามารถโดยธรรมชาติ อย่างเดิมที่ สิ่งนี้เป็นจุดอ่อน

ประการที่ 2 คือ ถ้าเทียบกันแล้วเพศหญิงจะมีความรักถึงที่อยู่มากกว่า อาจารย์ธีรนารถพุดถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากร เวลาพูดถึงที่อยู่อาศัย ไม่ได้หมายความว่าบ้านอยู่รอบรั้ว เพราะเวลานี้เราเข้ามาในลังคอมทันทีมาย เราก็ต้องฝรั่งถึงถื่นที่อยู่อาศัยคือบ้านเลขที่เท่านั้นเท่านี้ แต่ความจริงไม่ใช่เลย ความจริงแล้วในหลักคิดของวัฒนธรรมประเพณีของเราว่า เวลาที่พูดถึงถื่นที่อยู่อาศัยหมายถึงสภาพแวดล้อมธรรมชาติทั้งหมด และก็เป็นถื่นที่อยู่อาศัย ที่ดำรงชีวิตร่วมกับเพื่อนมนุษย์ ญาติพี่น้องเพื่อนฝูง นี้คือคำว่าถื่นที่อยู่อาศัย เพราะฉะนั้น ศักยภาพในเรื่องนี้เป็นคุณสมบัติซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาปัจจุบัน ที่พูดถึงคือปัญหาสภาพแวดล้อมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การทำลายชุมชน

ทั้งหมดเหล่านี้เป็นฝีมือผู้ชายทั้งนั้น เป็นฝีมือจากการนำงานจากของผู้ชายแบบทั้งนั้น สร้างที่ไปนั่งในวุฒิภาวะ ก็ต้องหรือแม้กระทั่งบางแห่งเป็นนายกอบต. หรือ อบจ. ก็มี หรือเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งไปถึงนายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดี ก็ต้อง จริง ๆ แล้วผมอยากรู้ว่าให้ท่านเหล่านี้ได้มองปัญหาหลัก ดูศักยภาพ ตรงนี้จริง ๆ เพราะว่าความมีเลสิยราภาพ ความสมดุล ความมั่นคง และในเรื่องถื่นที่อยู่ ซึ่งเราพูดถึงถื่นที่อยู่ที่เป็นบ้าน

เลขที่เท่านั้น เพราะว่าเรารออยู่ในสังคมที่แยกส่วน แต่ว่าสตรีเพศน่าจะใช้ความเป็นผู้นำดึงกลับมาหาตระนี้

พงษ์พูดอาจจะเป็นนามธรรม แต่เป็นลักษณะที่อยากจะฝากร เป็นข้อคิดเอาไว้ ยุคสมัยนี้เวลาพูดถึงเรื่องศักยภาพต้องดูยุคสมัยด้วย สมัยก่อนมีศึกสงครามมีการรบกับเพื่อนบ้าน แน่นอนว่า ผู้ชายเป็นตัวนำ แต่อย่าลืมว่าภายใต้การเป็นตัวนำของผู้ชายนั้นมีผู้หญิงอยู่ ซึ่งเราไม่ค่อยมาบันทึกในประวัติศาสตร์และความจริงก็มีอนุสาวรีย์ ผู้นำที่เป็นผู้หญิงหลายคน ในยามที่บ้านเมือง เพลียบพล้ำ สังเกตดูให้ดี แต่ว่าความเป็นผู้นำของผู้ชาย มักจะไปในทางของการระราณ ที่เราเรียกว่า ก้าวร้าว ผู้ชายมีข้อเลียน ข้ออ้อน ตรงนี้ จะนั่งก็ต้องอาศัยสตรีเพศเป็นตัวถ่วง จะถ่วงอย่างไรขึ้นอยู่กับปัญหา การจัดระเบียบสังคมตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไป เราจะจัดระเบียบอย่างไร ผสมจะตั้งปัญหาตามตรงนี้ เวลาพูดถึงสตรีเพศมีโอกาสได้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในทางการเมือง เรามักจะมองสตรีในทางค่อนข้างจำกัด ผสมอย่างให้มอง กว้างออกไป นโยบายของสังคมของประเทศไทยจะมีความเป็นพลวัตมากขึ้น และที่จะมองข้ามไม่ได้เลย ผูกมุงมองแม่พ่อเป็นตัวอย่างอีก ผสมคิดว่าสตรีเพศ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างเยาวชน

ดร.ผุสดี ตามไห ผู้ชายไม่มีส่วนร่วมในการสร้างเยาวชนหรือจะ

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จาmirik พูดถึงความใกล้ชิดผสมใกล้ชิดกับแม่มากกว่า แต่ตรงนี้เป็นการปกป้องรักษา การประคบประหงมต่าง ๆ เราเรียนรู้จากแม่ แม่ไม่เคยมานั่งสอน แต่ว่าโดยสัญชาติญาณมันเป็นอย่างนั้น และผสมคิดว่าสตรีเพศน่าจะให้ความเป็นผู้นำในเชิงสัญชาติญาณ มันอาจจะไม่ใช่เป็นเรื่องอำนาจ เป็นการสร้างความลัมพันธ์ที่หญิงกับชายถ่ายทอด

ซึ่งกันและกัน ระบบอำนาจลังคอม ระบบอำนาจทางการเมืองทุกวันนี้ การมีส่วนร่วมไม่ได้ หมายความว่า สตรีเพศ เป้มีส่วนร่วมในแต่ที่ดูแล เรื่องสตรี แต่ผมมองว่า ศักยภาพของสตรีเพศ ควรมองเป็นภาพรวม ในตอนต้นผมถึงพูดว่า ไม่อยากให้มองอย่างแบ่งแยกส่วน ถ้ามองแบบ แบ่งแยกส่วน คือมองผิดทิศผิดทางไปเลย

ถ้าเราไปขยายความในเชิงปฏิบัติ ในเชิงการศึกษา ในเชิงการจัด ระเบียบลังคอมต่าง ๆ จะทำให้เราได้มองเห็น ผลกระทบเพื่อน ๆ มิตรที่เป็น สตรีเพศ และมีโอกาสไปทำหน้าที่ในระดับที่เป็นผู้นำในส่วนต่าง ๆ ได้มองปัญหา เรื่องสตรีเพศในวงที่กว้างและมีศักยภาพที่ค่อนข้างจะมีผลกระทบต่อความ เป็นอยู่ของลังคอมโดยส่วนรวมด้วย

ดร. พุสตี ตามไท 迪ฉันกี้ยอมรับว่า มีความแตกต่างกัน ที่อาจารย์ เสน่ห์บอกไว้ในตอนต้นว่า มองไม่เห็นความแตกต่าง แต่ลึก ๆ เวลาอธิบาย ในข้อเท็จจริงแล้ว อาจารย์มองเห็นชัดเจน คุณหญิงกำลังเป็นห่วงว่า ที่ อาจารย์พุดถึงเรื่องการจัดระเบียบลังคอม ที่จริงทำให้ฉันนึกถึงในช่วง 4 - 5 ปีที่ผ่านมา จะมีการพุดถึงการจัดระเบียบลังคอมอยู่เรื่อย จัดที่ไรก์ลงบน ผู้หญิงทุกที่ ไม่ว่าจะบอกว่า อะไรทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้น ที่จริงในความ เป็นหญิง ความเป็นชาย ที่เราพุดถึงกัน ที่จริงมันลึก พุดกันหลายวันก็ไม่จบ แต่เอาเป็นว่า ราคาน้ำผึ้งยังต้องจ่ายในการที่จะต้องทำหน้าที่อะไร ก็ ฯ ดี ๆ มันเยอะมาก เช่น การที่จะต้องสร้างเลสิยรภาพของครอบครัวไว้ ราคาที่จ่าย คือความทุกข์ทรมานที่อยู่ในจิตใจจากการถูกตอบตีทั้งวัน บางที่ 15 ปี 18 ปี แต่ ว่าเราถูกสอนอยู่เสมอ ไฟในอย่างนำออก ไฟนอกอย่างนำเข้า อย่างนี้เป็นต้น หรือหลายครั้งไปปรึกษาคุณพ่อคุณแม่ พ่อแม่เราก็ยังบอกว่า ทนไปเลอะลูกเพื่อความมั่นคงของครอบครัว

ดร.คุณหญิงอัมพร มีคุข ถ้าจะตอบคำถามคำสุดท้ายของคุณผู้ดี ก็คงกว่า ต้องให้ผู้ชายมีความเข้าใจลึกซึ้งจริง ๆ เพราะว่าขณะนี้เจตคติ ที่ว่าเรื่องบทบาทของผู้หญิงกับผู้ชาย ซึ่งมีความแตกต่าง แต่ที่จริงก็ชื่นใจ ที่อาจารย์เล่นห์ลูกขึ้นพูดเรื่องผู้หญิง พึงดูက่านารักดี คุณผู้ดีบอกว่า อาจารย์ อัมพรเป็นผู้หญิงก็เลยพูดถึงเรื่องครอบครัว นี่เป็นปัญหาใหญ่ที่คน คิดว่า ถ้าในครอบครัวแล้วเมื่อนหนึ่งว่าให้ผู้หญิงเป็นใหญ่ แต่ที่จริงการที่ ผู้ชายบอกว่าให้ผู้หญิงเป็นใหญ่ ในครอบครัวมันก็มีปัญหาอย่างที่คุณผู้ดี ว่านี่คือ เลยกหาน้ำที่ความรับผิดชอบให้ เป็นไปได้ไหม ขอโทษสภាពบุรุษ ที่นั่งอยู่ที่นี่ ถ้าไม่เป็นอย่างที่ดิฉันว่าก็อย่าเดือดร้อน แต่ว่าจากการลังเกต ในการทำงานของดิฉันมา 50 กว่าปี ชีวีก็เห็นจริง ๆ ไม่ใช่ความผิดของผู้ชาย หรอก มันเป็นเจตคติซึ่งเป็นมาพันปีร้อยปีแล้ว แต่ว่ามีปัญหาอะไรที่จะต้อง ช่วยกันแก้ พูดถึงครอบครัวเป็นสถาบันสูงส่ง ที่นำไปสู่ชุมชนลังคอม พอบอกว่า ผู้หญิงต้องดูแลครอบครัว เพราะว่าใกล้ชิดกับลูก ดิฉันว่าถ้าจะ ตอบคำถามว่า ทำไมพ่อถึงไม่ใกล้ชิดกับลูกด้วย อย่ามาบอกว่าผู้หญิงอุ้มท้อง เป็นผู้คลอดลูกออกมาก็จะได้ใกล้ชิดกับลูก แต่ผู้หญิงจะมีลูกไม่ได้ถ้าไม่มีผู้ชาย มันเป็นเรื่องความรับผิดชอบร่วมกัน ฉะนั้น การปรับเปลี่ยนเจตคติซึ่งมีมา เป็นเวลาหลายร้อยหลายพันปี ต้องใช้เวลา แต่ลังคอมปัจฉันมีปัญหา มากมายเหลือเกินจะพยายามใช้เวลาอีกพันปีเพื่อจะแก้ไขไม่ได้แล้ว เพราะฉะนั้น เราจะต้องมาประสานสามัคคีกัน เอาหัวมาร่วมกันมาคิดดูว่า เราจะช่วย แก้ไขอะไรเพื่อจะนำไปสู่การป้องกันปัญหานี้

ดิฉันยินดีที่อาจารย์เล่นห์พูดถึงเรื่องคักยกภาพของผู้หญิง และ อาจารย์อุตสาห์ที่ยกย่องกว่าผู้หญิงรักถิ่นฐาน มีสังคมรามกอุตสาห์ไปช่วยรับ ดิฉันชอบเวลาอาจารย์ยอ ถูกผู้ชายยอเราก็ดีใจ เราก็ปลื้ม แต่จริง ๆ เข้าที่เราพูดกันอยู่ เสมอว่าต้องมีส่วนร่วม เรายังไม่ค่อยจะคิดว่า เราจะช่วย

มันคืออะไร เมื่อก็ติดฉันพูดว่าที่เข้าพูดกันทั่วโลกบอกว่าผู้หญิงมีงานหนักถึง 2 เรื่อง หนักหน่วงภาระหนักมาก คือ ต้องดูแลครอบครัว ซึ่งผู้ชายน่ารักมาก มองหมายงานให้เยอะมาก สมัยนี้เราเอาเงินเป็นตัวตั้ง เพราะจะนั่น ผู้หญิง ก็ต้องช่วยทำมาหากินด้วย แต่ในกระบวนการที่ทำก่อให้เกิดปัญหานั้น ครอบครัว เพราะว่าถ้าผู้หญิงทำมาหากิน ทำไปทำมาได้ผลสำเร็จมากกว่า ผู้ชายมีปัญหา ทันทีปัญหาเยอะ ไม่ต้องพูดท่านก็ทราบดี จะให้ผู้หญิงทำอย่างไรดี

แต่จริง ๆ เมื่อลังคอมปรับเปลี่ยนไป มีปัญหามากไป มีปัญหานี้ ประชากะรระเบิด ไม่ไหวแล้ว ก็มีกระบวนการวางแผนครอบครัว ในเรื่องนี้ ก็โอนให้ผู้หญิง ผู้หญิงก็ถูกยกอีกไป ว่าแม่อีหูต้องเป็นคนจัดการเรื่องคุณกำเนิด แม้แต่ในการสนีที่มีการแนะนำให้ทำหมัน โดยที่ผ่านกระบวนการ ให้มีแพทย์ มีใคร ๆ แนะนำ เชื่อให้หมดฉันทำงานวางแผนครอบครัวมา กว่าจะขอให้ ผู้ชายทำหมัน ในเมื่อเขายังกลังกันแล้วโดยสามัคคิกันว่าจะหยุดมีลูกแล้ว เพราะมีตั้ง 7 - 8 คนแล้ว ผู้ชายจะไม่ยอม ให้แม่อีหูเป็นคนไปทำ มีมายาคติว่าถ้าไปทำหมันแล้วสมรรถภาพทางเพศจะเลื่อน ซึ่งไม่จริง ล้านคน ได้ว่าไม่จริง ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่คิดเอาเอง หมอยังบอก แต่ไม่เคยคิดบ้างหรือว่า ถ้าผู้หญิงไปทำหมันแล้วสมรรถภาพทางเพศของผู้หญิงจะเลื่อน

ดร.ผุสดี ตามใจ ผู้ชายเข้าไปหาใหม่ได้

ดร.คุณหญิงอัมพร มีศุข นั่นนะลิคค์ พูดอย่างนี้ต้องพูดต่อแล้ว ในครอบครัวไหน ๆ พูดกันเรื่องความล้มพ้นธาราที่ทางเพศ ที่เราใช้ต้องทับคัพที่ เพราะเบินกันมากกว่า เรื่องเซ็กส์เป็นเรื่องอืบอายขายหน้า เดียวจะเปลี่ยนไปเยอะแล้วดีใจมากที่เปลี่ยน เรื่องนี้ในครอบครัวถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ ความล้มพ้นธาราที่ทางเพศที่จริงเป็นเรื่องภายใน แต่ถ้าเรารอยู่ด้วยกัน โดย

ภายในภาพอย่างเดียวเป็นไปไม่ได้ คนเราจะอยู่ด้วยกันต้องมีเมตตาซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานความรัก ความเข้าใจ ความเข้าถึง แต่ท่านต้องยอมรับสภาพ อันนี้ว่าหากในครอบครัวเกิดมีปัญหาอะไร ผู้ชายไม่สนใจเลย อย่างที่คุณผู้สืบพูด ถ้าไม่พอใจขึ้นมา สามีก็ไปหาผู้หญิงใหม่ได้จะมาทำไม่

เรื่องนี้ไม่ใช่เราจะโยนลูกไปให้ผู้ชายจะต้องช่วยกันแก้ไขสังคม ทั้งสังคม รวมทั้งพากผู้หญิงเราเองด้วย ที่จริงคุณผู้สืบบอกว่า ผู้หญิงยอมรับ ที่จริงไม่ได้ยอมรับ มันถูกสมยอม มันจำนวน เพราะว่าสังคมมีเจตคติเช่นนี้ คิดดูสามีภรรยาอยู่ด้วยกัน สามีไปมีผู้หญิงอื่นจะเรียกอะไรรึเปล่า จะเมียน้อย เมียหลวง สังคมกลับบอก เมียหลวงคงประพฤติตัวไม่ดี ปรนนิบติ สามีไม่ดี เข้าถึงไปมีผู้หญิงใหม่ แต่ว่าสังคมจะบอกว่าเมียน้อยก็ถูกประนาม แต่ผู้ชาย มีคนอิจฉา ทำไมไปมีผู้หญิงที่เดียวหลาย ๆ คนได้ เก่งเหลือเกิน แต่ผู้หญิงไม่ได้เป็นอันขาด แต่ดีฉันก็ไม่แนะนำให้ผู้หญิงเป็น เช่นนั้น จงกรุณาอย่าทำเป็นอันขาด จะไม่ช่วยอะไรเลย

แต่อยากจะอ้อนวอนผู้ชายว่าถ้าเพื่อรักผู้หญิงจริง ๆ แล้วต้องหาทาง แก้ไขปัญหา อย่ามาบอกว่าอยู่กับเมียมหลายไปแล้ว แล้วพูดจา奴่เกลียด ถึงจะพูดล้อเล่นแต่มันก็ไม่เกลียด คือบอกว่ากินน้ำพริกถ้ายังเดียวมันเบื่อแล้ว ต้องไปหน้าพริกถ้ายื่นกิน จริงอยู่น้ำพริกเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของเรา แต่เอกสารยังไงเปรียบเทียบกับน้ำพริก แล้วต้องมีน้ำพริกหลายถ้วย พังดูแล้ว ไม่ค่อยน่ารักเท่าไหร่ ฉะนั้น ที่พูดมาນี้ไม่ใช่ว่าจะโยนลูกว่าผู้ชายจะต้อง ปรับเปลี่ยนเจตคติเท่านั้น ต้องเปลี่ยนทั้งสังคมหมด เอาไปถึงระดับชาติเลย

ดร.ผุสติ ตามไท อย่าเพิ่งไปประดับชาติ อยากระขออนุญาต เรียนถาม คือเรื่องของการกระจายอำนาจที่อยู่ในครอบครัว ผู้คนก็ถามถึง และพูดกันอยู่ หลายคนบอกว่าผู้หญิงเป็นเหี้ยในเรื่องของการที่จะต้องถูก

กล่าวหาในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ คุณหญิงบอกว่าผู้ชายต้องเข้าใจผู้หญิง
แล้วผู้หญิงเองเข้าใจตัวเองหรือเปล่าไม่ทราบ ที่น่าทึ่งมากเดียวจะลองเรียน
ถามคุณหญิงและท่านอาจารย์ด้วย วัฒนธรรมแข็งแรงมากจนกระทึ้ง
เป็นเช่นเดือนที่ผูกห่อหงับผู้หญิงผู้ชายไว้ เมื่อ 2 - 3 วันก่อน ผู้หญิงเอง
ลูกชิ้นให้ล้มภาชนะ บอกว่าໄลให้ผู้ชายไปถอดการเงงชะ คือไม่ต้อง
นุ่งการเงงอีกต่อไป แล้วเราก็ถามว่าให้เขากถอดการเงงแล้วจะทำยังไง
แปลว่าจะให้เข้าไป เปลือยกาย หรือว่าจะให้เข้าไปปั่นกระโปรง

ดร.คุณหญิงอัมพร มีศุข บอกจะให้นุ่งกระโปรง เข้าดูฤกกรรมโปร่ง

ดร.ผุสดิ ตามไทย ดูฤกพากเรา พากเราดูกระโปรงก็แปลว่า
ผู้หญิงเองก็ยังคิดว่าพวกที่นุ่งกระโปรงสถานะด้อยกว่าพวกที่นุ่งการเงง
อันนี้ประการหนึ่ง ประการที่สองที่น่าทึ่งมาก ดิฉันอยากระเล่าให้ฟังด้วย
หาดเสียนิดหน่อย ผู้หญิงบอกว่า “ดิฉันยังเป็นนางสาว” ซึ่งมันหมายความว่า
ดิฉันยังเป็นโอลเดย์บิสุทธิ์ แล้วทำไมเราไปทำร้ายตัวเอง อย่างนี้การเป็น
นางสาวนำหน้ามั่นหมายถึงการรับประทานเฉย ๆ เท่านั้นเองว่า เราไม่ได้มี
ข้อผูกพันกับใครในเชิงนิติัย แต่จะเป็นตัวรับประทานว่าดิฉันยังบิสุทธิ์
อยู่หรือเปล่า ผู้หญิงเองเป็นคนพูด ไม่ใช่ผู้ชาย ก็เลยมีความรู้สึกว่า
ผู้หญิงขอให้ผู้ชายเข้าใจ แล้วผู้หญิงก็กำลังนึกลงลึกว่าผู้หญิงรู้เรื่องตัวเอง
หรือเปล่า ว่าอะไรรัมคืออะไร

ดร.คุณหญิงอัมพร มีศุข ขอยกกรณี ตอนที่ดิฉันเป็นสมาชิกวุฒิสภา
อยู่ มีการเลือกตั้ง ก็เชิญลุภารัตน์ที่ได้รับเลือกตั้งเป็น ล.ส. มานั่งคุยกันว่า
แต่ละคนมีประสบการณ์อย่างไรบ้าง มี ล.ส. ผู้หญิงคนหนึ่ง พูดไปร้องให้ไป

บอกว่า อาจารย์คະ ตອນທີ່ທຸນທາເລີຍອູ່ ຮູ້ຫົວປ່ລ່າວ່າເຂົກລ່ວຫາທຸນ
ໄສຮ້າຍປ້າຍສີທຸນອໍາຍັງຍຶ່ງ ດີຈັນກົດຄາມວ່າເຂົາໄສຮ້າຍວ່າຍ່າງໄຮ້
ເຮອນອກວ່າເຂົາຫວ່າ ທຸນມື້ອື້ນ ພອພຸດເຮືອງນີ້ສັ້ນມາຄົນກົດສິນໃຈກັນໃຫຍ່
ເພຣະວ່າເຮືອງຊູ້ລາວລັ້ງຄົມສິນໃຈມາກ ມັນເປັນລ່ວນໜຶ່ງຂອງຊື່ວິດເວົາ ເຮືອງຊູ້ລາວລຳຄັ້ງມາກ
ຕັ້ງເຮົາບອກວ່າ ອຢ້າໄປເລືອກຜູ້ໜ້າຍຄົນນີ້ເປັນ ສ.ສ. ເລຍເຂົາມາຫາເລີຍພົຣະ
ເຂົາມືເມີຍຫລາຍຄົນ ລັ້ງຄົມກົບອກວ່າເຂົກກົດເກົ່າໃໝ່ໃໝ່ ເລືອກເລຍ ກາກບາທີ່ເລີຍ
ພະລັນນັ້ນ ນັ້ນ ຈ. ທີ່ຫົວຫານ ຈ. ຜູ້ຫຼົງທີ່ມາສົມມັກແລ້ວໄດ້ເປັນ
ສ.ສ. ຕົ້ນນັບຄືອາກ ຖຸກເຂົກລ່ວຫາໃນທີ່ສາຮາຮະເລຍ ບາງຄົນດີຈັນເຄຍ
ໄດ້ຍືນມາດ້ວຍຕົວເອງທີ່ມີສຸກພສຕຣີໄປຫາເລີຍແລ້ວພຣຄຕຽງກັນຂຳມັ້ງເປັນ
ສຸກພາບ(ໄມ່)ບຸຮຸຊີ່ ກົບອກວ່າຄຸນຄົນນີ້ເປັນນາງນຳເຮອຂອງຫວ່ານ້າພຣຄ ພຸດອອກ
ມາໄດ້ ສຸກພສຕຣີຄົນນັ້ນກົດມານັ້ນຮ້ອງໄທກັບດີຈັນ ດີຈັນກົບອກແດ້ນມາກຟ້ອງ
ຈະເລຍ ໃຫ້ໄປຫາທານຍ ທນາຍບອກວ່າຄຸນຮູ້ໃໝ່ວ່າຈະເກີດອະໄຮ້ຂຶ້ນ ອັນນີ້ສຳຄັ້ງ
ຕັ້ງຄຸນພໍ່ອັນເຮືອງຈະໄປຄົງສາລ ໃນຮະຫວ່າງທີ່ເລືອກຕັ້ງນັ້ນສຸກພ ທີ່ມີເປັນ
ສຸກພບຸຮຸຊີ່ນັ້ນກົດຈະເຂົາເປັນເຮືອງຫາເລີຍເຂົາກັນໃນລັ້ງຄົມ ຄົງແມ້ສາລຕັດລິນ
ໃຫ້ຄຸນຫະເຂົກຈະປັບຜູ້ໜ້າຍຄົນນັ້ນແຄ່ 200 ບາທ ຄຸນປັບປຸດໃຫ້ຕ. ຈ. ສຸກພ
ສຕຣີຜູ້ລົມມັກນັ້ນກົດເລຍມາປົກໜ້າດີຈັນ ດີຈັນກົບອກວ່າຈະຈິງຂອງເຂົາ ເຮົກຍ່າ
ໄປພື້ອງເລຍ ເຮືອງມັນຈະໃຫຍ່ໄປ ພວເລືອກຕັ້ງເສົງແລ້ວຜູ້ຫຼົງສອບຕກ ຜູ້ໜ້າຍ
ຄົນນີ້ໄດ້ແລ້ວໄດ້ຍ່າງດີດ້ວຍ ໄປເຈອກນັ້ນຜູ້ຫຼົງກົບອກວ່າຄຸນຍ່າມາທຳພຸດດີ
ກັບດີຈັນເລຍ ຄຸນເຂົາຈັນໄປດ້ານທີ່ສາຮາຮະ ມາວ່າດີຈັນເປັນນາງນຳເຮອ
ຫວ່ານ້າພຣຄ ຜູ້ໜ້າຍຄົນນັ້ນທີ່ໄປເປັນ ສ.ສ. ແລ້ວ ພຸດວ່າຍັງໄໃຮ້ໃໝ່ ບອກວ່າ
ແລ້ວທຳໄມ້ຄຸນໄມ້ພື້ອງພມລະ ອັນນີ້ຈະເປັນຕົວຍ່າງທີ່ຫຍາກ ແຕ່ມັນມີເຍອະ
ພອສມຄວ່າ ທີ່ໃຫ້ຮູ້ສຶກວ່າມັນເກີດອະໄຮ້ຂຶ້ນໃນລັ້ງຄົມເວົາ ແລະທີ່อาจารຍຸສຸດ
ພຸດຄື່ງເຮືອງ ກຣນີທີ່ຜູ້ໜ້າຍຖຸກກຳລ່ວຫາວ່າ ໄປມີຄວາມລັ້ມພັນຮົດທາງເປົກກັບເຕັກ
ທີ່ຈຶ່ງຜິດກົງໝາຍແລ້ວ ດີຈັນຈະຫຼືອກເປັນລົມຕາຍ ເພຣະມີຜູ້ຫຼົງຄົນນີ້

มากกว่า อาจารย์น่าเห็นใจผู้ชายเขานะ ก็เด็กมันอยากได้เงิน หมายومขายตัวให้เขาแล้ว จะให้เขาทำอย่างไร เจตคติอันนี้น่าเคร้าที่สุดที่ยังมีอยู่ถึงแม้ว่าจะมีน้อยลง

ฉะนั้น ที่พูดวันนี้ก็ต้องอ้อนวอนลังคมทั้งหมด จะเป็นผู้หญิงผู้ชายเป็นใคร ๆ ทั้งหมดว่าขอความกรุณาให้มีความเข้าใจ และเข้าถึงปัญหาที่เรามีอยู่ ทุกวันนี้ในเรื่องของคนที่เกิดมาเป็นผู้หญิงและขาดโอกาสไม่สามารถจะใช้คักภัยภาพของตนให้เต็มตามหน้าที่ของเราได้

อาจารย์ธีรนาถพูดว่า มันไม่ใช่เรื่องของแพนครอบครัวเท่านั้น พอมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมก็โยนให้ลูกผู้หญิง ดิฉันทำงานเรื่องผู้หญิงกล่าวคือ สหประชาชาติขอร้องให้ทำโครงการเรื่องผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อมมาประมาณ 20 ปี ก็ติดใจที่อาจารย์เสน่ห์พูดเมื่อลักษรูนี้ ดิฉันบอกว่า ต้องมาช่วยกันแก้ไข ไม่ใช่ให้ผู้หญิงแก้ฝ่ายเดียว โดยที่สรุperlily เยินยอมว่า ผู้หญิงมีคักภัยภาพจะได้ช่วยรักษาป้าไม้ เพราะรักถิ่นฐาน อะไรต่าง ๆ ดิฉันถึงบอกว่าแล้วทำไม่ผู้ชาย ไม่รักถิ่นฐานบ้างล่ะ ถ้าเห็นว่าผู้หญิงตีรักถิ่นฐานผู้ชายกรุณารักถิ่นฐานด้วย เพราะต้องอยู่ด้วยกัน แล้วในเรื่องของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือว่าทำให้เกิดสารพิษอะไรต่าง ๆ ดิฉันก็บอกว่ามันก็ช่วยกันทำลายทั้งผู้หญิงผู้ชาย ดิฉันไม่เข้ากับใครอ กับใคร แต่เมื่อเป็นเช่นนั้นเราก็จะต้องช่วยรื้อฟื้นการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ก็ต้องช่วยกันอย่าไปโยนให้ลูกผู้หญิง บอกว่าผู้หญิงมีความต้องรักอะไรต่าง ๆ ไม่ควรปะชัน ดิฉันว่าต้องขอความกรุณาปรับเปลี่ยนทัศนคติของลังคมในเรื่องนี้ด้วย

ดร.ผุสดิ ตามไท อาจารย์ถูกพาดพิงหลายครั้งหลายหนา อาจารย์จะมีข้อซึ้งเพิ่มเติมใหม่จะ

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก อยากระเรียนคุณหญิงอัมพรว่าเรื่องของลิทธิสีเลรีภาพ อ่อนวนขอร้องไม่ได้ มันเป็นเรื่องที่จะต้องต่อสู้ จะต่อสู้อย่างไรก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง พอดีคุณผู้ลิดดี อ้างขึ้นมาคำหนึ่งผมจะstanต่อคือคำว่าวัฒนธรรม ปัญหาที่เราพูดตลอด เราจะเขียน จะพูดก็ไม่มีเจ็บเป็นทศนิยมไม่ว่าจะบุคคล เฟระปัญหามันเกิดขึ้นมากเหลือเกิน จะยานานเท่าไหร่ก็ไม่เจ็บ แล้วก็คงไม่มีที่ลื้นสุดด้วย ผมคิดว่าทั้งหมดเป็นผลที่เกิดแต่เหตุคุณผู้ลิดดี ใช้คำว่าวัฒนธรรม แต่เรามักจะลืมไปว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มนุษย์สร้างขึ้น มนุษย์ก็เปลี่ยนแปลงได้ แล้ววัฒนธรรมมีที่มาที่ไป ยกตัวอย่าง ในประวัติศาสตร์เรามีบ้าน มีศึกสงครามอะไรต่าง ๆ จนกระทั่งบอกว่า วัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมของนักรบเป็นต้น แล้วเราก็สร้างประวัติศาสตร์ทุกวันนี้ จนกระทั่งเห็นว่าผู้ชายมีความสำคัญ

เราดูปัญหาภาคใต้ ปัญหาความยุ่งยากในชุมชนชายขอบ ก็แล้วกัน อันนี้ผมคิดว่าเป็นความคิดในเชิงความมั่นคง การปราบปรามพกนี้ผู้ชายทั้งนั้น ผมเลียดายที่ว่าเรายังมีผู้หญิงที่จะดำเนินเรื่องอย่างนี้ ก็เลยคิดว่า อยากระเรียนตรงนี้ว่า วัฒนธรรมเป็นลิ่งที่ปฏิรูปเปลี่ยนแปลงได้ มันมีที่มาที่ไป แต่ไม่ใช่หมายความว่าจะจะรอลิ่งยังยืนอยู่ตลอดไป ที่คุณหญิงพูดมาทั้งหมด รวมทั้ง ที่อาจารย์ธีรนาถเขียนนั้น ก็เป็นผลเกิดแต่เหตุ ถ้าเราเข้าใจ การที่จะมองคงไม่ใช่จับเป็นเรื่อง ๆ ก็จับไปเรื่องครอบครัว ก็ว่าไป แต่ว่าพร้อม ๆ กันนั้นจะต้องควบคู่ไปกับการมองว่าปัญหานี้เป็นปัญหาของวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น จึงเป็นเรื่องของกาลเวลา คือเราคงไม่ใช่เป็นการต่อสู้สำเร็จรูป ต่อสู้ในเรื่องนั้นเรื่องนี้มันก็ไม่ใช่จบตรงนั้น

แต่ว่าทั้งหมดควรจะเป็นเรื่องกระบวนการ สรางกระบวนการให้เกิด การปฏิรูปเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงผู้ชายอย่างเดียว แต่ผู้ชายก็เป็นเหยื่อของวัฒนธรรม ที่เราได้สร้างสมกันมา จนบัดนี้ได้มีผู้ชายบางส่วน

ที่แทรกคอกไปก็มี ที่ไม่ต้องการอยู่ในวัฒนธรรม อะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ไม่ใช่ว่าด้วยตัวเอง ผู้ใดก็ยังทำอะไร ผู้ใดก็ทำอย่าง นั้นได้ งานบ้าน งานเรือน งานทำความสะอาด แม้กระทั่ง ทำอาหาร คือมันไม่เห็น ความแตกต่างเลย บางที่ผู้หญิงแพ้ผู้ชายด้วยซ้ำ อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ เรื่องลิทธิสตรีจะต้องมองไปที่เรื่องของวัฒนธรรม และเรื่องของกระบวนการ คงไม่ใช่ของดูปัญหาประจำวัน ทุกวันนี้เราติดอยู่ตรงนี้ ทำให้ขบวนการ ลิทธิสตรีลืมไปว่า เวลาพูดเรื่องลิทธิสตรีไปพูดในลักษณะแยกล่วน ซึ่งผู้ พูดตั้งแต่ต้นเลย ถ้าเราไม่พูดแยกส่วนเรารถือว่าสตรีก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะเป็น สังคมได้ ปั้นวัฒนธรรมได้ ตรงนี้จะทำให้ทัศนคติและทัคโนวิสัยของขบวนการ ลิทธิสตรี มองไปในเรื่องที่เป็นการขัดแย้งกับสตรีที่เกิดทุกวันนี้ ต้องค่อยเป็น ค่อยไป การเวลาจะซ้ำจะรีวามาเป็นไร สำคัญอยู่ที่ว่าเรามุ่งหน้าไปสู่อะไร คงไม่ใช่มุ่งหน้าไปสู่แค่กว่าให้สามีประพฤติตัวดี ๆ อันนั้น ก็เป็นส่วนหนึ่ง

แต่ว่าทั้งหมดเหล่านี้คงจะต้องประสานกัน ผูกอย่างจะเห็นขบวนการ ลิทธิสตรีได้ประมวลลิ่งต่าง ๆ และก็มานำสร้าง ผูกอย่างจะเห็นงานวิจัย เรื่องสตรีเป็นงานวิจัยในเชิงวัฒนธรรม ในเชิงนโยบายให้มาก ๆ เพราะว่า มันจะเป็นตัวที่ผลักดันในทุก ๆ ส่วน เราผลักดันมันก็จะส่งคุณภาพการโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องไปรบกวนทุก ๆ เรื่อง หมายความว่าอย่างจะเห็นเรื่องของขบวนการ ลิทธิสตรีนั้นได้พัฒนาไปอีกรอบดับ มองปัญหาเรื่องถันที่อยู่ เรื่องลิ่งแวดล้อมที่ เป็นลักษณะที่เป็น เป็นสมบัติจริงๆ และผลักดันให้เป็นนโยบายอย่างจริงจัง

ดร.คุณหญิงอัมพร มีศุข เห็นด้วยกับอาจารย์แต้ม ถึง 100% อาจารย์พูดมานี้ถูกต้องเหลือเกิน ไม่อยากให้เกิดความเข้าใจผิดว่า พากเราเป็น ผู้หญิงก็ขอให้แค่สามีไม่ไปมีเมียน้อยหรืออะไร ไม่ใช่พากเราทำงานนาน เต็มที่แล้ว ทำงานเรื่องขอโอกาสให้ผู้หญิงได้ใช้ศักยภาพของตน ที่จะร่วม

รับผิดชอบด้วยกันกับผู้ชายในการตัดสินชะตาชีวิตของเรา โดยที่ให้เห้าถึงดินจริงอยู่การที่มีอุดมการณ์ สูงสั่นนับเป็นลิ่งที่ดีในชีวิตและจำเป็นที่สุด แต่ทำอย่างไรจึงจะเอาอุดมการณ์นั้นดึงมาสู่การปฏิบัติ จะสนองเจตนาภารณ์ของอาจารย์ธีรนาถเป็นอย่างยิ่ง

ต้องขอเรียนท่านผู้ฟังทั้งหลายเดียวจะเข้าใจผิด อาจารย์บอกว่าไม่อยากให้ต่อสู้ ที่จริงพากเราผู้หญิงรู้ว่าคักกษภาพของเรางานที่จะต่อสู้มันเป็นการต่อสู้ที่ใช้กำลังแรงงานมากเหลือเกิน แต่เหตุที่ต้องต่อสู้ก็ เพราะว่าปัญหาของลังคมมันยุ่งเหยิงซับซ้อน มันเข้มข้นมากเหลือเกิน และเดี๋ยวนี้ก็เป็นอย่างที่อาจารย์เสนอหพุดมา แต่ว่าพากเราผู้หญิงก็ต่อสู้โดยสันติแล้วที่อยากระดึงสังคมให้มาช่วย โดยเฉพาะผู้ชาย ตัวดิฉันเองตั้งแต่แรกรู้สึกว่าได้ใช้ให้ทำเรื่องที่ท่านเรียกว่า การพัฒนาสตรี เมื่อปี 2518 แต่ตั้งให้ดิฉันเป็นประธานฉลองปีลัศกาลอะไวต่าง ๆ ซึ่งดิฉันก็เหมือนอาจารย์เสนอที่ ดิฉันไม่เคยคิดแยกออกจากกัน แต่ดิฉันเป็นครู จำเป็นจะต้องตระหนักถึงความแตกต่าง แต่เสร็จแล้วเราทำงานมา มันเห็นปัญหาจริง ๆ เลยกับผู้หญิงขาดโอกาส แต่ไม่ได้โทษใคร ก็อยากระด้อมวนลังคอมหั้งหมด แต่แน่นอนขณะนี้ต้องยอมรับว่าผู้ชายเป็นใหญ่ในลังคอม ฉะนั้น ผู้ที่เป็นใหญ่แล้วก็ควรจะใจกว้างพอที่จะเบิดโอกาสให้ผู้ซึ่งไม่เป็นใหญ่ จะเป็นผู้หญิง เป็นผู้ชายหรืออะไรก็ตาม ได้มามีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของพากเราด้วยกัน และที่ดิฉันเริ่มพูดถึงครอบครัว เพราะว่าครอบครัวเป็นจุดเริ่มที่สำคัญมากไม่ได้หมายความว่าจะให้ทำแต่ในระดับครอบครัว

ดร.ผุสดิ ตามไท ที่จริงเรากุญแจถึงเรื่องของการกระจายอำนาจ และมิติทางเพศ เริ่มต้นก็ไม่รู้จะเกี่ยวกันยังไง แต่จริง ๆ แล้วหลังจากที่ฟังเรื่องของการปลดภาระลัชนาในเรื่องนี้ก็เห็นได้อย่างชัดเจน แม้ว่าหลายท่าน

อาจจะไม่ชอบเรื่องของคำว่าอำนาจหรือภาระจ่ายอำนาจ แต่น่าจะเลือกใช้ เรื่องของภาระจ่ายลิทธิ์ในโอกาสมากกว่า สิทธิต่าง ๆ ที่พูดถึงอาจารย์演ที่ ท่านก็ยัง อย่าไปขอเลย เราก็คงจะต้องลูกขึ้นช่วยกัน ต่อสู้ ต่อสู้ในที่นั้น ก็คือต่อสู้เพื่อจะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมซึ่งเป็นลิ่งที่สร้างขึ้นมาโดยมนุษย์ และมันก็เป็นไปตามกาลเวลา อาจจะยาว อาจจะลื้น แต่ก็เป็นหน้าที่ของ พวกราชทุกคนที่จะต้องช่วยกัน ปรับเปลี่ยนโดยการสร้างความเข้าใจซึ่งกัน และกันตั้งแต่ต้น

ท้ายที่สุดคือเรื่องของสิทธิ์ของความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องของคักดีครี และคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียม ไม่ว่าท่านจะมาจากที่ไหนก็ตาม วันนี้พื้นที่ของ มาจากหลายที่ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายเพื่อการพัฒนา พื้นท้องชุมชนแอดวัสด กลุ่มสิวิ ซึ่งพวกราชทุกกลุ่มจะต้องเรียกว่าเป็นพวกราชายของทั้งนั้นเลย คือจะต้องลูกขึ้นมาต่อสู้ อาจจะต้องลูกขึ้นเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและวิธี คิดของสังคม โดยที่ขบวนการสิทธิ์สตรีทั้งหลายก็คงจะต้องทำ ที่จริงไม่ใช่ สิทธิ์สตรีเท่านั้น แต่จะเป็นขบวนการอื่น ๆ ด้วยทั้งหมด ซึ่งวันนี้ไม่ได้มีโอกาสพูดถึงเพคที่สาม ดิฉันยังคิดว่าเป็นเรื่องของความชอบ เป็นเรื่อง ของบุคคล เป็นเรื่องของทางเลือกของบุคคล โดยที่เราจะต้องมีโอกาส พูดกันในภายภาคหน้า ทุกกลุ่มจะต้องช่วยกันเก็บเกี่ยวสิ่งละเอียดอ่อนพันละน้อย ไปบนถนนของการพัฒนาและเราคงจะต้องร่วมกันเดินทางและทำงานอยู่ ด้วยกันเพื่อจะเปลี่ยนแปลงสังคม

ดร.คุณหญิงอัมพร มีคุข แต่ทางที่เดินอาจจะช้ำหรือเร็ว เนื่องจาก สังคมมีปัญหามากเหลือเกิน ก็คงจะต้องรีบอย่างช้า ๆ คือต้องรีบ เพราะว่า จะมีว่าค้อยโต้ไปเต็มเมื่อไหร่ก็ได้ คนไม่ได้ แต่ในขณะเดียวกันด้วยความรอบคอบ ด้วยความเห็นอกเห็นใจซึ่งและกัน ดิฉันใช้คำว่ารีบอย่างช้า ๆ คนจะเข้าใจ

ดร.ผุสดี ตามไท รับอย่างรอบคอบ อาจจะต้องรีบไล่เลก์ตด้วย
แต่ว่ารอบคอบหน่อย อาจจะมีบางครั้งตกหลุมกระเจิดกระเจิงหัวแตกบ้าง

ดร.คุณหญิงอัมพร มีคุข แต่ก็อย่าให้ความรอบคอบนั้นใช้เวลา
จนกระทั่ง ถึงชาติหน้าป่าย ๆ ถึงจะลำเร็ว

ดร.ผุสดี ตามไท เอาชาตินี้แล้วกัน ที่จริงเรามีตัวอย่างของทั้ง สุภาพบุรุษ และสุภาพสตรีที่น่ารัก ๆ เพียงพอที่จะทำให้มีกำลังใจแล้วเดินไป ข้างหน้า อาจารย์ธีรนารถเป็นตัวอย่างที่ดีมาก เธอช่างเข้าซึ่งที่สุดในโลก โครงสร้างวัยยังไง โครงสร้างทางร้ายยังไง ก็ไม่สนใจทั้งนั้น รู้อยู่ว่าเป้าหมาย คืออะไร ท้ายที่สุดแล้วจะต้องทำอะไรเพื่อให้ได้ไปสู่เป้าหมายนั้น โดยที่ ใบหน้ายังคงยิ้มละไมอยู่เสมอ ดิฉันชอบมากภาษาไทยคำนี้ อาจารย์เป็น อย่างนั้นจริง ๆ เข้าซึ่งแบบน่ารัก ไม่รู้จะอธิบายความว่าอย่างไร คือการที่ พยายามจะปรับเปลี่ยนสังคมโดยไม่มีทัศนคติเชิงลบเลย คือไม่ไปโทษว่า คนนั้นใช้การไม่ได้ คนนี้อย่างโน่นอย่างนี้ ไม่มีเลย หากมีความไม่เข้าใจ ก็เป็นเรื่องของความคิด แต่ว่าจะไม่มีเรื่องของการตกหลุม ตกบ่อเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยู่ข้างหน้าเลย จะต้องเข้าซึ่งที่น่ารักตลอดไป แล้วก็ข้ามกระโน้น หลุมทั้งหลาไปสู่เป้าหมาย ที่จริงแล้วเป้าหมายกำลังมาด้วยดีสิ่งแม้มันจะช้า เวลา 7 ปี ถ้านับจากความพยายามในเรื่องอื่น ๆ เรียกว่าเร็วทีเดียว วันนี้ มีหลายเรื่องที่มีการปรับเปลี่ยนไป วันนี้ยังไม่ปิดเวที





การเสวนาเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 2
เรื่อง “ประเด็นหญิงชายและสิทธิมนุษยชน
ในรัฐธรรมนูญ” วันที่ 20 พฤษภาคม 2540



เรื่องรีวิว พิชัยกุล เกตุผล

คณะทำงานเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ

อาจารย์ธีรนาถ เอนานามสกุล ส่องนามสกุลมาต่อ กัน เพื่อเป็นลักษณะอยู่ตลอดเวลาว่า เรางานเรื่องการกระจายอำนาจ และความเสมอภาคทางเพศ เป็นครั้งแรกที่ดิฉันได้มีการเสนอที่จุฬาฯ เมื่อปี 2537 ซึ่งหลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ และวันนั้นเป็นครั้งแรกที่ดิฉันวิงໄล์จับผู้หญิงคนนี้ พุดง่าย ๆ ว่ามหัคจรรย์แห่งผู้หญิง ทำไม่คิดได้บันเทิงที่มีอาจารย์ผู้ชายหมวดเลย พุดถึงการกระจายอำนาจประจำชาติไปโดย ทหาร เพด็จการอะไรต่าง ๆ อาจารย์ธีรนาถยกทฤษฎีที่ดิฉันไม่เคยได้ยินจากที่ไหนมาก่อน ทฤษฎีขึ้นมีปั้งกรอบ นึกถึงเวลาเรากินข้าวมีปั้งกรอบ ๆ แล้วมีเศษร่วงหล่นออกมาร้าวย เศษร่วงนั้นคือสิ่งที่จะได้จากเจ้าของทรัพย์การนั้นคือประชาชน คนยากจนลงทั้งหลาย ดิฉันจำไม่ลืมจนวันนี้และไม่เคยนึกว่ามันจะเป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ ที่มีคนงานข้าวมีปั้งกรอบและเศษที่หล่นลงมาเป็นนโยบายที่ที่เรียกว่า ประชานิยมอะไรก็แล้วแต่ อันนี้ ก็คิดกันเอาเอง ไม่เคยเห็นภาพว่ามันจะเกิดขึ้นได้ชัดเจนขนาดนั้น ดิฉันไม่ได้อ่านลังข้อมูลกับทฤษฎีนี้เท่าไหร่ แต่วันนี้คือปรากฏการณ์ที่มองเห็นการกระจายอำนาจในโครงสร้างใหม่ ซึ่งมันทำให้ดิฉันคิดถึงอาจารย์มากกว่า ถ้าอาจารย์อยู่ดิฉันจะกลับไปถามว่า เมื่อเศษข้าวมีปั้งมันร่วงลงมาแล้วเรา

จะทำอย่างไรกันต่อไป หรือว่าขั้นปั้งชั้นต่อไปก็จะทำให้กรอบ แล้วก็จะมีคนเข้า แล้วมันก็แคร่ร่วง ๆ ลงมา เราจะสำนึกกันเมื่อไหร่ในเรื่องเหล่านี้

ประเด็นที่สองจะพูดถึงมิติทางเพศ อาจารย์เป็นนักเศรษฐศาสตร์ แต่เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่เรียกว่าเป็นมิติทางเพศ เช่นใจเรื่องของ Gender เรื่องของบทบาททางเพศ ไม่ใช่เพศอย่างเดียว อาจารย์บอกว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นที่ผู้หญิงเสียเปรียบผู้ชาย และทำให้คุณค่าของผู้หญิงเปลี่ยนไป ตกต่ำและอยู่ในสถานะที่อ่อนแอกว่า เพราะทุกลิงทุกอย่างถูกตีราคาเป็นเชิงเศรษฐศาสตร์ ในขณะที่งานความรับผิดชอบและคุณค่าที่ผู้หญิงมี ไม่ได้ถูกเปลี่ยนให้เป็นคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ด้วย นี่คือสิ่งที่ดีฉันก็ง ๆ ก็ไม่ทัน อาจารย์

ดีฉันก็ถามว่า แล้วพิสูจน์อย่างไร อาจารย์ธีรนารถบอกว่า เคยมีคนมาสำรวจให้ม่าว่างานบ้านมีมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์เท่าไร งานที่เราทำอยู่ทุกวัน ตั้งแต่ตี 5 จนถึงเข้านอน ทั้งซักผ้า ทุกอย่างที่ทำทั้งหมด เลี้ยงลูก ทำกับข้าว ถูบ้านถูช่องต่าง ๆ นานา รวมทั้งให้ความสุขทางเพศกับสามีด้วยถ้าทุกอย่างที่ผู้หญิงทำมีมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ มั่นคงไม่ทำให้พากเราตกต่ำถึงขนาดนี้

นี่คือทฤษฎีหนึ่งของทางเศรษฐศาสตร์ที่อาจารย์พูดถึง เมื่อเป็นเช่นนี้อาจารย์บอกว่าจะเอารีวิ่งของการกระจายอำนาจเป็นฝั่งชายและฝั่งขวาไม่ได้ พอกเข้าใจนะ ไม่ใช่ว่าผู้หญิงมีอำนาจแล้วอำนาจผู้ชายจะถูกลดทอน แต่ความสำคัญสิ่งแรกที่เป็นคือความล้มพ้นธีเชิงหน้าที่ช้อนกัน ก็คือสิ่งที่เป็นรากฐานของสังคมที่เป็นงานเพื่อครอบครัวและสังคมมันอยู่ชั้นล่างของสังคม งานที่ผู้หญิงทำทั้งหมด งานดูแลต่าง ๆ นานาอยู่ชั้นล่าง แต่งงานที่เป็นอุตสาหกรรม งานทรัพยากรเป็นฐานต่อยอดขึ้นไป เป็นการอธิบายอีกแบบหนึ่ง ถ้าวันหนึ่งพากเราผู้หญิงทั้งหมด รวมใจกันกระซาก

ชั้นล่างของลังคอมอกไป จะเกิดอะไรขึ้น ดิฉันก็ยังคิดเลยว่าอาจารย์คิดได้อย่างไร ดิฉันยังถาม่าว่าเราจะไปซักชวนผู้หญิงไปราชการงานชั้นล่างออกดีไหม อาจารย์บอกว่าไม่ใช่ ต้องทำให้เข้าเห็นว่างานข้างล่างมันก็เป็นปึกแผ่นและแข็งแรงขึ้นเรื่อย ๆ ต้องให้คุณค่า นี่คือสิ่งที่ดิฉันคิดว่าการกระจายอำนาจในมิติทางเพศต้องเปลี่ยนโครงสร้างทางความคิดเปลี่ยนทั้งทฤษฎี

ประเด็นที่สามคือ ความเป็นนักปฏิบัติการทำงานของลังคอม อาจารย์พูดรีองกระจายอำนาจ แต่เราทำโครงสร้างที่จะไปเสริมผู้หญิงให้มีสัดส่วนที่พอเหมาะสม พอกลับในระดับห้องถิน ระดับชาติ ที่ไปเดินสายกันเช้าชี้น่ารักอย่างที่อาจารย์ว่าทั้งหมดทั้งปวง ก็เพื่อเปลี่ยนในเชิงโครงสร้าง ทั้งล้วน ถ้าอาจารย์เสนอที่ยอมรับว่าสิ่งที่เป็นศักยภาพ สิ่งที่เป็นคุณงามความดีทั้งหลายแหล่ เป็นลั่งที่จะต้องเชิดชู และมีททางต้องจัดที่จัดทาง ไม่ว่าด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะด้วยอะไรก็ตาม แล้วถึงจะเห็นคุณค่าและศักยภาพนั้นออกมาก ถ้าเห็นแล้วไม่เคยจัดที่จัดทาง ไม่เคยจัดเวทีให้มีเพชรเม็ดใหม่หรือ ก็จะถูกพบคุณค่า นี่คือสามประเด็นที่ทำให้อาจารย์วีรนาถอยู่ในใจเราตลอดเวลา อย่างจะขอร้องถึงอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งจิราภรณ์ และบรรจงคิริด้วย





ผู้เข้าร่วมเสวนา มิตรร่วมทางและกัญานมิตร



ปาร้อย สีหาพงษ์

ประธานสหกรณ์ศูนย์รวมพัฒนาชุมชน

ดิฉันขอเอ่ยถึงคุณธีรนาถที่ทำให้ดิฉันได้เรียนรู้เรื่องการบ้าน การเมือง ขอบไปฟังເວທີນກວິຫາກພຸດເຮືອງຮ້ອມນູ່ມູນ ເຊິ່ງປະชาຕີບໄຕຍ ເຮືອງອະໄຕຕ່າງ ๆ ຄຸນຈິຈາກຮົມກົດລັບຄຸນເຊັ່ນເຕີຍວັກນ ພລານດີຈັນຖຸກ່າຍ່ານ ໂກຮມທຸງ່າງ ຄຸນຈິຈາກຮົມໄດ້ໄປທີ່ຈັງຫວັດອຳນາຈເຈຣີນ ນັ້ງຮອດລຳນາກໄປດ້ວຍກັນ ຜົ່າງຝູ້ທີ່ຂຶ້ນ 4 ດວຍ ຖຸກຕັດລືນຈຳຄຸກ 20 ປີ ທາງບ້ານນອກເຂົາບອກຜູ້ທຸງ່າງ 3 ດວຍເຕີຍເຫັນອູ່ທີ່ຮ່າມຄໍາແໜ່ງ ພມດູຖຸກນັກສຶກຂ່າຍຮ່າມຄໍາແໜ່ງ ພອດານ ຄຸນຈິຈາກຮົມເຮືອນທີ່ໃຫ້ ກົບອາຈນຈາກຮ່ວມຄາສຕ່ຽງໆເຂົ້າກົດຖຸກວ່າ ຜູ້ທຸງ່າງຄົນນີ້ ແມ່ວັນກັບໄມ່ຄ່ອຍມີຄວາມຮູ້ ເປັນນັກກູ້ທຸກ່າຍ

ຖຸກວັນນີ້ດີຈັນກົມໝາຍຸ່າມາກ ອາຍຸ 71 ປີ ທຳມະນີໃນບ້ານເກືອບທຸກອ່າງ ຕື່ນຂຶ້ນມາກີ່ທຳລາວພັດ ແກ່ນອກສາມີວ່າພ່ອແກ່ໜ່ວຍກຣອກນ້ຳໄລ້ຕູ້ເຢັນໄດ້ໄຫມ ເຂົກຕອບວ່າໄມ່ໃຊ້ເຮືອງຂອງຜູ້ໜ້າ ນິດໜ່ອຍກົມໝາຍຸ່າມາກ ຜູ້ທຸງ່າງຕື່ນຂຶ້ນມາ ຂັກຜ້າ ຢຸ່ງຂ້າວ ທຳອາຫາດເຍອະແຍະ ແຕ່ແກ່ໜ່ອໃຫ້ຜູ້ໜ້າລຸກຂຶ້ນມາຊ່ວຍແກ່ ກຣອກນ້ຳໄລ້ຕູ້ເຢັນໄວ້ກິນກົມໝາຍຸ່າມາກໄດ້ແມ່ວັນກັບເວາເປົ່າຍບ ມາພັ້ງຄຸນທຸງ່າງ ອາຈາຍ ເສັ່ນທຸດວ່າຜູ້ທຸງ່າງ ມີຈານທຳເຍອະແຍະ ຕັ້ງແຕ່ທ້ອງ ຕັ້ງແຕ່ຄລອດ ຕັ້ງແຕ່ເລື້ອງລູກ ວັນເກີດຈັນນັນທີ 10 ອັນວາຄມ ຈັນເຂີຍນຳຂວ້າວູ້ໄວ້ຕິດບ້ານຂອງລູກທັ້ງ 4 ດວຍ ແລ້ວມີຄນ້ານັ່ງບອກວ່າ ຄໍາຂວ້າວູ້ຂອງຍາຍຕີ ຂອບປິດທີ່ບ້ານລູກເຂົາດ້ວຍ

ฉันบอกดี มีคนคิดทำให้ก็เอาไปติด ลูกคนที่ 4 ก็มาถาม ผมยังไม่ได้เลย
แม่ทำไม่ให้ผม ก็เอาไปติด กลัวลูกว่ามาติดทำไม่มาสอนกัน สอนต่อหน้า
ต่อตาไม่ไหว สอนดังแต่เล็กจนโตแล้วไม่พังไม่เชื่อ จะเขียนแล้วทีนี้
ขี้เกียจพูด บางครั้งลูกดีมีเหล้าแล้วร้องเพลงไม่คุ้นหูกู แม่บอกปวดหัว
แล้วลักษักหนึ่ง ก็พากันหยุด เดียวนี้ไม่พูดแล้วเขียนติดบ้าน ติดห้องลูกเลย
มาฟังอาจารย์ทั้ง 3 ท่าน ฉันก็ชอบใจ ท่านอาจารย์เสน่ห์ก็พูด
คุณหญิงอัมพรก็พูดว่า ผัวเมียก็ต้องดูแลช่วยกันทั้งงานหนักงานเบา
พออยู่ไป ๆ ผู้หญิงก็มีงานทำเงินเดือนเยอะกว่าผัวอีก บางครั้งผู้ชายก็ดูถูก
ผู้หญิง ทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงก็ทำได้หมด ขับแท็กซี่ก็ได้ ก่อนนี้ก็จะอ้างว่า ขับรถเป็น
แต่ผู้ชาย บางครอบครัวผู้หญิงหาเงินได้เยอะกว่าผู้ชายอีก แต่มายังเอาระยะ
ไม่ทำงานบ้านช่วยผู้หญิงอีก อย่างนี้มีเยอะในชุมชน เห็นมาก ผู้หญิงถูกกดดัน
ก็ยอม





ศ.ดร. นราพร พฤกษ์พงศาวลี

ผู้อำนวยการโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตอนนี้ตัวเองอายุใกล้จะ 60 แล้ว ตอนที่กลับมาทำงานอายุไม่มากขนาดนี้ แต่ก็ทำงานมาหลายปี แต่ก็คิดว่าเวทีในวันนี้ เป็นเวทีที่ต้องบอกว่า เป็นเวทีประวัติศาสตร์ เพราะว่าเป็นเวทีที่นำผู้อาวุโสในเรื่องของลิทธิ ทั้งสองท่านมาพบกัน มาเสนา+r+wมกันคือ คุณหญิงอัมพรและท่านอาจารย์ เสน่ห์ ท่านก็คงจะเคยร่วมเวทีกันมาก่อน แต่ว่าคงไม่ได้คุยกันในเรื่องนี้ ดิฉันคิดว่าประเด็นสำคัญในสังคมไทย ผู้ชายก็จะพูดเรื่องการเมืองการปกครอง การเคลื่อนไหวเศรษฐกิจ ส่วนผู้หญิงก็พูดถึงปัญหาความทุกข์ยากอะไร ต่ออะไรทั้งหลาย ไม่เคยมีเวทีที่จะนำทั้งสองฝ่ายมาพูดจา.r+wมกัน ซึ่งดิฉัน คิดว่าเวทีวันนี้เป็นเวทีที่ดี ค่อนข้างจะท้าทายในเรื่องของารมณ์และ ความรู้สึก แต่ก็ผ่านพ้นไปด้วยดี คงเป็นเรื่องของการสัมมนาที่ดี ซึ่งกัน และกันให้มากขึ้น ก็จะทำให้สังคมของเรามีความหลากหลาย ไปในทางที่ดีขึ้น

ดิฉันก็อยากระบุดกับอาจารย์เสน่ห์ในฐานะที่ท่านยังเป็นประธาน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และถึงต่อไปข้างหน้าท่านจะหมดภาระแล้ว ดิฉันก็มั่นใจว่าท่านจะมีบทบาทในเรื่องของการศึกษา ทำอย่างไร เราจะจะ ทำให้คุณลักษณะที่ท่านเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามมาก ที่เกิดจากคุณแม่ของท่าน

มันเป็นคุณลักษณะบัดร่วม ที่ทุกคนทุกเพศทุกวัยได้ศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน และช่วยกันสร้างสรรค์ทำให้เป็นการศึกษาร่วมกัน ดิฉันคิดว่าท่านทำได้ นั่นคือกระบวนการของการอบรมเลี้ยงดู ลั่งสอนและเรื่องของการสร้างบรรยากาศ การสร้างวัฒนธรรมให้ลังคมของเรามีจุดมุ่งหมายไปตรงนั้นจริง ๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องของการที่จะพูดโดยเล่อนลอย ดิฉันก็อยากระฝากประเด็นเรื่องบทบาทและความสำคัญเรื่องความเสมอภาค และสร้างสรรค์ระหว่างหญิงชาย เป็นภารกิจที่สำคัญของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย



แล้วไม่ใช่เพียงทำ สังคมที่เรามองเห็นกันทั่วไปว่า มีการซ้อม มีการตอบตีกัน เกิดขึ้น นั่นคืออำนาจ ผู้ชายคิดว่าตัวเองมีอำนาจมากกว่า ตัวเองเป็นผัว ตัวเองต้องมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง ตัวเองเป็นเมียต้องทำงานให้มากนั่นคือ หน้าที่ ในฐานะที่เป็นผู้ชาย ถ้าในสังคมนี้มีการปฏิบัติแบบไม่เอารัด เอาเบรี่บกัน ไม่ใช้อำนาจตัวเองเป็นใหญ่ สังคมนี้จะไปได้ดี แม้กระทั่ง ทั่ว ๆ ไปที่เรามองเห็นอำนาจในประเทศ นั้นเป็นการอยู่บก่อน ไม่ใช่ เป็นการกระจายอำนาจ ไม่ว่าผู้หญิงและผู้ชาย จะนั้น ถ้าไม่มีการกระจาย อำนาจให้กับผู้หญิง ให้มีบทบาทหน้าที่ อำนาจตรงนั้นก็จะเป็นอำนาจที่ไม่ถูก กระจายไป และประเทศก็จะอยู่แบบนี้ช้า ๆ ชา ก ๆ ผู้หญิงก็ไม่มีบทบาท ก็จะเป็นลักษณะการอยู่อำนาจไว้เหมือนเดิม

เพราะฉะนั้นอำนาจที่แท้จริงของผู้หญิงเป็นอำนาจที่มีบทบาท และมีความสำคัญ และสามารถทำได้เท่าเทียมกัน ปัจจุบันนี้สังเกตดู ได้เลย ว่าการเท่าเทียมกันเริ่มจะเกิด และบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงสำคัญ มากที่สุด บางคนผู้ชายไม่ได้ทำงาน ผู้หญิงไปทำงาน เป็นประเด็นที่เราจะ ต้องดูคิดแล้วว่า สังคมนี้จะทำอย่างไรให้เป็นสังคมที่ดีเหมือนกับที่อาจารย์ เสน่ห์พูด ถ้าเกิดสังคมเราทุกหน่วยงานหรือทุกจุดหรือทุกสถานบัน หรือทุกมูลนิธิ เรายาวรุ่มกันทำอย่างในเวทีนี้ เพื่อทำให้สังคมเห็นว่า ผู้หญิงกับผู้ชายน่าจะ เท่าเทียมกันได้ ผนมองเห็นตรงนั้น ก็อย่างจะขอบคุณทางเวทีนี้ 仫คิดว่า สังคมนี้ไม่ใช่เป็นสังคมที่คล้าย ๆ คนชั้นบน และคนชั้นกลาง เป็นคนที่ปฏิบัติ น่าจะให้คนชั้นล่างรากหญ้าได้รู้บ้าง เพราะคนรากหญ้ายังไม่รู้เรื่องนี้เลยว่า ลิทธิผู้หญิงคืออะไร ลิทธิผู้ชายคืออะไร ตัวเองจะมองว่าตัวเองมีอำนาจ ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น ถ้าไม่เอกสารนี้เข้าไปสู่สังคมรากหญ้า สังคมนี้ จะไม่เกิดการแก้ไขแน่นอน ก็จะเป็นสังคมเดิม ๆ

ศาสตราจารย์เสน่ห์ جامริก เรามาประชุมแล้วนากันเนื่องในโอกาส
รำลึกถึงอาจารย์ธีรวนาถซึ่งได้ทำอะไรเยอจะแบบที่เราได้พูดกันมา ผมว่า
คุณปการอันนี้จะสูญเปล่า ถ้าหากที่ประชุมวันนี้ไม่ได้มองไปข้างหน้าว่า
จากลิ่งที่อาจารย์ธีรวนาถได้มีส่วนสำคัญในการเริ่มต้นร่างนี้ ขั้นตอนไปคืออะไร
คงไม่ได้มาพูดย้อนหลังอย่างเดียว ถ้าจะให้คุณปการนี้เป็นคุณปการในมุมมอง
ของผู้ที่เป็นมิตรกับอาจารย์ธีรวนาถ เพราะฉะนั้น ผมมีข้ออยากระบุทั้งใน
เชิงบวกและในเชิงลบต่อไปนี้ที่สตรีทำไปทั้งหลายนี้ เรายังต้องมองจุดบกพร่อง
เหมือนกัน

ในข้อแรกผมคิดว่าอยากระมองในเชิงบวก ปัญหาทั้งหมดบางที่
เรามองข้าม การศึกษาเป็นปมปัญหาใหญ่มาก เป็นตัวที่จะนำไปสู่อะไร
เยอจะแบบ เวลาเรียนการศึกษาเป็นการศึกษาที่สร้างคนคลังคำน้ำใจ การแสวงหา
เงินทองคำน้ำใจ ทุกวันนี้เงินทองคือคำน้ำใจแล้ว คำน้ำใจที่จะเข้าไปแม้กระทั้ง
ไปกราบไหว้ที่ดิน เปลี่ยนเป็นชาวบ้าน มันไม่ใช่เงินทองธรรมชาติ เงินทอง
เป็นคำน้ำใจ เรื่องการศึกษาก็เป็นจุดเริ่มต้นที่อยากระบุน

ในขณะนี้ ได้มีสุภาพสตรีได้ไปร่วมในจุฬาลงกรณ์บริหารระดับสูงของ
การศึกษาของชาติ แต่อาจจะเป็นการบริหารการศึกษาที่คล้อยตามไป
กระแสของคำน้ำใจ กระแสของ การแสวงหาประโยชน์ ผมอยากระบุท่าน
ทั้งหลายในที่นี้ช่วยกันผลักดันประสานกับผู้บริหาร และผู้ที่กำหนดนโยบาย
ในส่วนที่เป็นสุภาพสตรี แม้กระทั่งภาคเกษตรก็เช่นเดียวกัน เกษตรก็เป็น
ส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา แต่ลังเกตดูมักจะโน้มเอียงไปในทางที่จะเลริม
คำน้ำใจที่ไม่เป็นธรรม

การผลักดันเรื่องสิทธิสตรีต้องผลักดันถึงความรับผิดชอบ
ของสตรีที่มีโอกาสไปบริหารประเทศในระดับทั้งนโยบายและระดับการ
บริหารจัดการด้วย การศึกษา polymathic ถึงเรื่องสือด้วย ผมนั่งดูทีวีอยู่

ແທບຖາວນ ຈະໄປປຶດກີມໄດ້ພເຣະວ່າເລື່ອດາຍໆຂ່າວ ແຕ່ໃນຂະນັບທິບາຫ
ຜູ້ຫຼິງທີ່ມັກຈະເປັນຜູ້ອ່ານຂ່າວກົດ ເຮັມທາໃຫ້ເຢາວັນເລີຍຄນ ພຸດແຕ່ເຮືອງ
ເຄື່ອງປະທິນໂຄມຂະໄຮຕ່າງ ດີຍວິ່ນ້ອ່ານຂ່າວອຽມດາຕ້ອງມືຕລກ ອຍກຈະ
ໃຫ້ທ່ານທີ່ລັນຈີເວິ່ງລຕຣີໄດ້ມອງຄຶງພວກນີ້ດ້ວຍ ຕ້ອງມີການຕຳຫົດເຫັນກັນບ້າງ
ເວລານີ້ພມເຫັນສລາພແລ້ວທຳໃຫ້ເຫັນວ່າສຸພາລສຕຣີທຸກວັນນີ້ໄມ້ມີຄວາມຈາມເລຍ
ມີແຕ່ຄວາມສ່ວຍຂະເຣກີໄຟ້ ທຳໃຫ້ເລີຍສີທີຂອງບຸງຊຸ່ເພັກແມ່ນອັນກັນ ຄົມອອງ
ໄມ້ເຫັນຄວາມຈາມແລ້ວຕຽນນີ້ ນີ້ເປັນກາລະເມີດສີທີ່ແມ່ນອັນກັນ

ຂໍ້ອໍທີ່ສອງ ເປັນຈຸດອ່ອນຂອງສຕຣີເພັກປັຈຈຸບັນ ຜົ່ງຈະຍູ່ທີ່ກຽງເທັກ
ຊື່ເປັນຕົວຊັກນຳເວິ່ງບຣິໂກນິຍົມ ຖຸກວັນນີ້ຈະເຫັນລຶ່ງຄວາມຝຸ້ງເພື່ອ
ຄວາມຝຸ້ມເພື່ອຍ່າງຕ່າງ ມາຈາກການໂຂ່າຍຄາ ແຕ່ຮູ້ລືກວ່າລື່ອເຫັນນີ້ເປັນພິ່ມມາກ
ແບບທີ່ເຮົາໄມ້ຮູ້ຕ້ວ ຄຶງແມ່ເຂົາໄມ້ໄດ້ມາພຸດໄສຮ້າຍໄຕຣ ແຕ່ວ່າມັນເປັນກາລສ້າງ
ຮລນິຍົມ ເພຣະຈະນັນເວິ່ງສຕຣີພມອຍກຈະໃຫ້ໄລ້ໃຈເວິ່ງຂອງປັບປຸງທ່າ
ການບຣິໂກນິຍົມໃນປັຈຈຸບັນ ຜົ່ງບຣິໂກນິຍົມໃນສ່ວນຂອງຜູ້ຫຼິງຈະນຳມາສູ່
ກີເລສແລະອໍານາຈແນ່ນອນ ເພຣະວ່າມັນເປີດຊ່ອງທາງຂອງເວິ່ງການໂຂ່າຍຄາ
ນອກຈາກນັ້ນຍັງແກ້ໄດ້ໃນແໜ່ງຂອງເວິ່ງລ່ວນຕົວດ້ວຍ ເພຣະກາແກ້ປັບປຸງທ່າ
ເວິ່ງບຣິໂກນິຍົມ ໃນເວິ່ງຂອງຄວາມຝຸ້ງເພື່ອຕ່າງ ຈະໜ່ວຍໃນແໜ່ງຂອງເສຣະສູກິຈ
ປະເທດດ້ວຍ ຖຸກວັນນີ້ເຮົາພຸດຄຶງການນຳເຂົາທີ່ກ່ຽວຂ່າງມາຈາກເວິ່ງຂອງຜູ້ຫຼິງ
ພມອຍກຈະເຫັນກະບວນການສີທີ່ສຕຣີໄດ້ເປີດມຸນມອງທີ່ກ່ວາງອອກໄປຄື່ງ
ລື່ງທີ່ພົມໄດ້ພຍາຍານນຳເສັນດ້ວຍ

ดร.ຄຸນຫຼິງອັມພຣ ມືສຸຂ ອາຈາຣຍ්ເລັນທີ່ພຸດມາໜົດແລ້ວ ແຕ່ດີຈັນ
ອຍກຈະຂອເລີມ ອາຈາຣຍ්ພຸດຄຶງເວິ່ງກາຮຄລົ່ງອໍານາຈ ຜົ່ງເປັນເວິ່ງໃໝ່ທີ່
ຄລົ່ງອໍານາຈຈົກຕ້ອງໄມ່ກະຈາຍອໍານາຈ ອາຈາຣຍ්ພຸດຄຶງເວິ່ງກາຮຄຶກ່າ ກົມືຜູ້ໃຫຍ່
ໜ່າຍຄນທີ່ພຸດກັບດີຈັນວ່າເວິ່ງກາຮຄຶກ່າໄປພ້ພັນກັບເວິ່ງການເມືອງກາປກຄວອງ

ท่านพูดไปในทางลบ ดิฉันก็ไม่อยากจะเชื่อ 100% แต่ว่าก็เชื่อบ้าง ก็อยากรู้ว่า ผู้ที่มีอำนาจในการปกครองบ้านเมือง ไม่อยากจะให้ประชาชนฉลาด เพราะว่าถ้าประชาชนฉลาดแล้วปกครองยาก ที่นี่ก็ไปคิดถึงเรื่องการปกครอง ดิฉันเคยพูดกับเพื่อนว่า คำว่าปกครอง เป็นคำที่สวยงามมาก เพราะที่โบราณใช้คำว่าปกครองย่อมมาจากปกป่อง กับคุ้มครอง แต่มีเพื่อนดิฉันบอกว่าโบราณอาจจะเป็นอย่างนั้นจริง แต่สมัยนี้ไม่ใช่ เดียวนี้ย่อมจากคำว่าปกครองปิดกับครอบครอง เรื่องนี้ สะท้อนถึงค่านิยมของการดำรงชีวิตของเรา

ที่อาจารย์เสน่ห์พุดมานี้ ถูกต้องว่าเราต้องใช้กระบวนการศึกษา แต่กระบวนการศึกษาลำบากก็เพราะดูเหมือนว่าจะไม่มีเขี้ยว ไม่มีเล็บ เพราะผู้ที่จัดการศึกษาถูกกระทบจากทัศนคติของคนบางพวก บางกลุ่ม ที่อาจารย์เสนอให้ใช้คำว่าคลังคำน้ำใจหรือเปล่า จะลองฝึกให้ไปคิดดู แล้วก็ ต้องคิดต่อไปตามที่อาจารย์เสนอว่า เราจะสามารถสอนของอาจารย์ ให้รีบนาถ ซึ่งเรารักเคารพ และเราก็รำลึกถึงท่านโดยเฉพาะในวันนี้กับเพื่อนท่าน อีก 2 คน เราจะไม่หยุดแค่วันนี้ จะไปดูว่าเราจะทำอย่างไรต่อไป

เรื่องบริโภคนิยม สมัยนี้เราเราเงินเป็นตัวตั้ง อย่างอื่นไม่สำคัญ เ娇เงินก็แล้วกัน แต่เรื่องเงิน ถ้ามี้อยไปก็มีความทุกข์ แต่ถ้ามีมากไปก็มี ความทุกข์เหมือนกัน ทำอย่างไรถึงจะปรับเปลี่ยนค่านิยมอันนี้ได้ ตัวดิฉัน เองคิดว่าสังคมไทยยังมีความหวัง เราไม่พื้นฐานจากบรรพบุรุษ ซึ่งทำได้ สร้างมาไว้เป็นเวลาหลายร้อยปี ดิฉันว่ายังไม่หมดหวัง แต่ว่าจะหมดหวัง ถ้าพากามาไม่ร่วมมือร่วมใจทำงานด้วยกัน บนพื้นฐานของเมตตาธรรม และสามัคคีธรรม ถ้าคิดว่าจะลังเลริมคุณภาพชีวิตของคนไทยและสังคมไทย เราไปทำหน้าที่ของเราแต่ละหน้าที่ พึงท่านที่อภิปรายมาแล้วก็ซึ่งใจ เพราะว่าท่านแสดงเจตนาแน่นอนว่าเราจะทำอะไรกันต่อไป ในกระบวนการ

ที่จะทำอะไรต่อไป ก็คงต้องใช้วิธีการที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ คือมีการประชุมสามัคคีกันอย่างเช่นวันนี้เป็นต้น แต่ก็มีกระบวนการอีกด้วย อย่างที่พวกราจะทำงานร่วมกันได้

ดร.ผุสดี ตามไทย ถึงช่วงสุดท้ายก็อยากจะขอขอบพระคุณ และอยากระบอกจริง ๆ ว่าอาจารย์ธีราнат รวมทั้งคุณจิราภรณ์ และคุณบรรจงศิริ ในลีลาและบทบาทที่ต่างกันได้ช่วยกันก่อไฟให้เกิดขึ้นในสังคม ในใจของพวกราทุกคนที่เป็นเพื่อนร่วมเดินทางบนถนนความคิดใหม่เรื่องของมิติแห่งชาญ เรื่องการกระจายอำนาจ เรื่องความเท่าเทียม เรื่องของประชาธิปไตย และหวังใจจริง ๆ ว่าไฟที่ทั้ง 3 ท่าน ได้ร่วมกันก่อขึ้น จะไม่มีวันมอดดับ และตรงกันข้ามอย่างจะให้คุณโซนและใหม่ไฟให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะช่วยกันสร้างสรรค์สังคมที่ดีงาม เป็นสังคมที่เสมอภาค เป็นสังคมที่สันติ เป็นสังคมที่เป็นธรรม และเป็นสังคมที่มนุษย์ทุกคน มีคุณค่าและคักดีครึ่วเท่าเทียมกัน





“การกำหนดบทบาทของผู้หญิงและไม่ให้คุณค่า
และความสำคัญกับบทบาทที่เพศหญิงกระทำอยู่
ได้นำไปสู่ความตกต่อของคุณค่าของชีวิตมนุษย์อย่างมหาศาล”



ความพยายามของอาจารย์ธีรนาถ
กาญจนอักษร ในการนำข้อมูลข่าวสาร
ความต้องการของผู้หูบินส่งให้ถึงมือ^{ผู้มีอำนาจตัดสินใจ}อย่างมากมาย

การกระจายอำนาจ : มิติทางเพศ

“ ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ
อำนาจอยู่ที่ชาวบ้านอย่างแท้จริง
ถ้าอำนาจไม่ได้อยู่ที่ชาวบ้านแล้ว
รัฐจะกลายเป็นศัตรุของประชาชน ”

อาจารย์เสน่ห์ จามริก บอกว่า ความสำคัญของการกระจายอำนาจ สู่ท้องถิ่นหมายถึง โอกาสในการใช้อำนาจตัดสินใจเพื่อกระจายอำนาจ ใน การใช้และควบคุมทรัพยากร ซึ่งอำนาจตัดสินใจจะต้องมาจากการในชุมชนท้องถิ่นหรือประชาชนอย่างแท้จริง

ความหมายและความสำคัญของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะว่าการควบคุมอำนาจการตัดสินใจในการใช้และการกระจายทรัพยากร ซึ่งเราก็เห็นแล้วว่ามันเกิดอะไรขึ้น ในประเทศไทยหรือประโยชน์ต่อมาที่อยากระเน้นไว้ การพัฒนาเศรษฐกิจ เรียกว่า การระดับ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดขึ้นในขณะที่อำนาจทาง

เศรษฐกิจ ทางการเมือง และสังคม ไปกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนส่วนน้อยนี้ เป็นอันตรายมาก

ปัญหาที่เราพูดกันถึงเรื่องการกระจาย เรามักจะให้ความสำคัญกับ ระดับภูมิภาค ที่จริงแล้ว การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หมายถึง โอกาส การตัดสินใจในการที่จะใช้และควบคุมการกระจายทรัพยากร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จริงต่อเมื่อมีหลักประกันว่า คนทุกกลุ่มในสังคมคนทุกส่วน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างโดยเพศ โดยผิว โดยฐานทางเศรษฐกิจ หรือโดยสถานที่อยู่ หรือ โดยวงศ์ตาม ได้มีโอกาสยัดぐมำนำจในการตัดสินใจนั้นว่าจะจะเกิดขึ้น คือโอกาสที่จะกำหนดชະຕากรรม กำหนดอนาคตของตัวเอง โอกาสที่จะตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองย่างไร อันนี้สำคัญมาก

ที่นี่ถ้าเรามองดู ถ้าเราพูดถึงเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ไปในประเด็นของระบบบริหารราชการเป็นหลัก ก็เป็นห่วงว่าเราจะจะละเลย การมองดูว่ากลุ่มคนต่าง ๆ นั้นจะได้อำนาจในทางเป็นจริงแค่ไหน ถ้าเราพิจารณาดูไม่ใช่พิจารณาบทหรือในเมืองเท่านั้น คนจนในเมือง คนในลัม จะต้องมีหลักประกันที่จะมีอำนาจในการตัดสินชະตากรรม และอนาคตที่ดีของตัวเองด้วย

หากพิจารณาถึงกลุ่มคนต่าง ๆ แล้วเราจะพบว่า ในทุก ๆ กลุ่มจะมีคนอยู่ประเททหนึ่ง คือ ผู้หญิง เมื่อกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ หรือกระจายอำนาจไปสู่กลุ่มคนต่าง ๆ แล้ว แต่ผู้หญิงยังถูกปิดกั้นโอกาสในการเข้าร่วมในการตัดสินใจตลอดมา

ฉะนั้น การกระจายอำนาจที่แท้จริงจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าเมื่อใด ก็ตาม ที่ผู้หญิงยังถูกกลั่นเหลย มีเอกสารชิ้นหนึ่งของสถาบันวิจัยบทบาทหญิง ชายที่ได้รวบรวมตัวเลขไว้ คือมีตัวเลขทางตำแหน่งราชการ ที่เป็นการบริหารส่วนต่าง ๆ ทั้งในระดับนโยบาย ในระดับท้องถิ่น ผู้หญิงมีส่วนร่วม อยู่น้อยมาก

เมื่อพูดถึงการรวมศูนย์อำนาจ การกระจายตัวของอำนาจ ระบบ
อมาตยาธิปไตย เราเชื่อกันโดยล้วนเชิงว่า มันมีการกระจายตัวของอำนาจ
และมีการรวมอำนาจที่ถาวร คงทน และกระจายตัวอย่างมาก อีกอย่างหนึ่งคือ¹
การกระจายตัวของอำนาจในหมู่ผู้ชาย ซึ่งเวลาเราพูด ดูเหมือนจะเป็น²
การโฉมตัวผู้ชาย แต่อันนี้เป็นเรื่องของโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรม³
และการแบ่งบทบาทและอำนาจที่ไม่สมดุลอย่างยิ่ง

การละเลยความสำคัญของคนในชนบทได้มีการทำให้เกิดการผลัญ
ทำลายทรัพยากรในชนบท เรามองเห็นป่าไม้ น้ำ แต่การกำหนดบทบาทของ
ผู้หญิงและไม่ให้คุณค่าและความสำคัญกับบทบาทที่เพศหญิงกระทำอยู่
ได้นำไปสู่ความตกลงของคุณค่าของชีวิตมนุษย์อย่างมหาศาล โดยผ่านการ
เอาเปรียบคนในชนบท เราได้ทำลายและผลัญทรัพยากรธรรมชาติ
อย่างชนิดที่เรียกว่าคืนไม้ได้ โดยผ่านการเอาเปรียบผู้หญิง ซึ่งที่จริงแล้ว
ไม่จำเป็นต้องมีเพศ ซึ่งเมื่อก่อนคนผิวน้ำก็มีอำนาจทั้งหมด คนผิวดำก็เป็น
ผู้รับใช้ หรือเราอาจจะพูดได้ว่า คนจนก็เป็นผู้เลี้ยงเปรียบ เป็นผู้รับเคราะห์
คนรวย คนมีทุนก็เป็นผู้ได้เปรียบไป หรือถ้าเราพูดถึงเพศคนในชนบท
ที่เป็นผู้หญิงเป็นผู้รับเคราะห์มากที่สุด

การพัฒนาได้รับประโยชน์จากการมีแรงงานราคากฎ กจากการที่มี
แรงงานจำนวนหนึ่งยอมจำนน ยอมที่จะทำงาน และในที่สุดแรงงานราคากฎ
ที่ทำการผลิตให้ได้รับประโยชน์แล้ว ก็จะถูกไล่ออกโดยไม่เหลืออะไรเลย
หรือว่าอย่างพิการหรือลุขภาพเสื่อมโกร姆 เมื่อคนกลุ่มคนตางๆที่ส่วนใหญ่
เป็นผู้หญิงประสบชะตากรรมอยู่ กลุ่มคนเหล่านี้เมื่อหันกลับไปอยู่ในชนบท
ก็ไม่มีอะไรทำ ทำงานของเดียวกัน ถ้าเราเปรียบเทียบว่ารัฐได้สร้างกฎหมายที่
มีบทบาทที่จะให้ชาวบ้านยอมจำนน เพราะว่าถ้าหากข้าราชการ จะต้อง⁴
 nobn ยอมปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นกฎหมายและกฎหมายที่เป็นวัฒนธรรม

หากเปรียบเทียบคุ่ขنانกันระหว่างข้าราชการกับชาวบ้านและผู้มีอำนาจ
ที่เป็นผู้ชายกับผู้หญิงแล้วจะพบว่า ผู้หญิงที่ตัวอยู่ในบ้านมีหน้าที่
ของภารยาคืออะไร ลูกผู้หญิงจะต้องทำอะไรซึ่งแตกต่างจากหน้าที่
ของลามีหรือลูกชาย ฉะนั้น ลิงที่เราเรียกว่าห้องคือไม่ต้องพัฒนาอะไรมากหรือ
ขออย่างเดียวเวลา nice คือ ขณะนี้มีผู้หญิงกลุ่มนึงไปยืนหนังสือที่รัฐสภา
ขอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ คือ แทนที่จะมีเพียง 10 กว่าข้อ 20 ข้อ
ขอให้เพิ่มเติมในส่วนที่ว่าหญิงและชายมีความเท่าเทียมกัน และกฎหมายใด ๆ
ก็ตามที่จะละเมิดหรือเลือกปฏิบัติกับผู้หญิงต้องเป็นโมฆะหรือผิด
รัฐธรรมนูญ ใช่ไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะว่าถึงแม้รัฐธรรมนูญจะบอกว่าบุคคล
เท่ากัน แต่มันมีกฎหมายอะไรต่าง ๆ ที่จะเมิดลิขิตรัฐธรรมนูญตลอดเวลา และว่าก็
ไม่มีบทลงโทษหรืออะไรที่เกี่ยวข้องที่จะชี้ว่าอันนี้ผิด มันก็ทำให้เกิดการ
เอารัดเอาเปรียบ อันนี้คือสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้เวลาที่ฟ้องมองดูลูกผู้หญิง
แล้วก็บอก อย่าไปเรียนหนังสือสูงเลยลูก อย่าไปทำอย่างนั้นเลยลูก อนาคต
ของเรามันไปไม่ไกล

แม้ว่าในหน่วยงานราชการสามารถที่จะกำหนดได้ ในอดีตกำหนด
ให้บุคคลคนที่จะดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอ ต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น เดียวนี้
ก็พยายามจะแก้ไขให้ผู้หญิงสามารถดำรงตำแหน่งนายอำเภอได้ แต่ยังคง
รู้สึกตะกุกตะกักอีกบุกหลอกอยู่ ต้องเป็นผู้ชาย อย่างนี้เป็นต้น หรือว่า
ในบริษัทใหญ่ ๆ บริษัทการบินไทยสามารถที่จะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับ
พนักงานหญิงที่แตกต่างออกไป สามารถทำได้ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญบอกว่า
บุคคลเท่ากัน หากมีการละเมิดหรือเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงจะต้องผิดกฎหมาย
กฎหมายที่อะไรที่ออกมายังเป็นแบบนี้จะต้องเป็นโมฆะ ถ้าทำได้อย่างนี้ จึงจะมี
การพัฒนาสตรี และจะเป็นการกระตุ้นให้สตรีเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
อย่างแท้จริง

อีกประการหนึ่ง การเพิ่มโควต้าให้แก่ผู้หญิงในส่วนของสภាតำบล มีความสำคัญมากในแห่งที่ว่าถ้าเรามองดูประชาธิปไตยไม่ได้อยู่เฉพาะในรัฐสภา ประชาธิปไตยที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออำนาจอยู่ที่ชาวบ้าน อย่างแท้จริง ถ้าอำนาจไม่อยู่ที่ชาวบ้านอย่างแท้จริงแล้วรัฐจะกล้ายเป็นศัตรุของประชาชน เพราะรัฐคือผู้กุมอำนาจ คือ ผู้ได้กุมอำนาจไว้ ก็จะต้องลุ้น เพื่อรักษาอำนาจของตัวเอง เพราะฉะนั้น สมมติอำนาจไม่ได้อยู่ที่มือของ ประชาชน และประชาชนเป็นผู้ให้อำนาจแก่วรัฐ และค้าจุนรัฐ รัฐจะกล้ายเป็นศัตรุของประชาชน จะนั้นสภាតำบลเป็นกลไกที่สำคัญ และผู้หญิงควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับราษฎรนี้หลายประการสาเหตุเนื่องจากว่าผู้หญิง ในชนบทเป็นผู้หญิงที่แข็งแกร่งที่สุดและพร้อมที่สุด ที่จะมีส่วนร่วมกำหนด ชะตาชีวิตของตนเอง

เมื่อเปรียบเทียบกับผู้หญิงชนชั้นกลางแล้ว ผู้หญิงในชนบท พร้อมกว่ามากในทุกด้าน ทั้งในเรื่องอุดมการณ์และความคิดอะไรต่าง ๆ เพียงแต่ขาดภูมิปัญญาท่านนั้นเอง สภាតำบลควรจะกำหนดให้ราชบูรพาที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไป มีจำนวน 4 คน ขอให้มีผู้หญิง 2 คน ผู้ชาย 2 คน มีคนถามว่า ทำไมจึงใช้ระบบโควต้า มันไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นการปิดกั้น ลิทธิเสรีภาพ อย่างจะอธิบายข้อเสนอให้ว่า ทั้งโดยประเทศนี้ ลังคอม กฎหมายที่ต่าง ๆ มันเหมือนกับว่าลังคอมได้ให้โควต้าตำแหน่งให้กู้ ฯ ตำแหน่งนั่งในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งบริหาร ตำแหน่งวิชาการ ตำแหน่ง ข้าราชการชั้นสูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เพราะฉะนั้นข้อเสนอที่ให้กำหนด โควต้า หญิง ชาย คือ การเปลี่ยนแปลงระบบโควต้าเดิม ที่ให้โควต้า ฝ่ายชายมานานแล้ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแบ่งโควต้ามาให้ทางผู้หญิงบ้าง ปัญหาข้อสุดท้ายในเรื่องของการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นปัญหา ที่หนักที่สุดก็คือ การที่ประชาชนไม่ได้ทราบหนักถึงความสำคัญของตัวเอง

ไม่ได้ตระหนักถึงบทบาทและอำนาจที่ตัวเองมีอยู่ เพื่อที่จะลุกขึ้นต่อสู้ช่วงซิงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิอันพึงมีพึงได้ ถ้าเรามองดูคำว่า ประชาชน กับผู้หญิง มันก็คล้าย ๆ กัน มันมีการกระจุกตัวของอำนาจ การรวมคุณย์ ของอำนาจมาก ประชาชนจะต้องโวยวาย ฉะนั้น เราชี๊ดีที่นักการโวยวายอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกัน ก็ เพราะว่ามันมีการกระจุกตัวของอำนาจ ที่หลุดออกไปจากมือผู้หญิงมากเหลือเกิน ผู้หญิงเลยต้องโวยวาย และเมื่อเปรียบเทียบกันแล้วการยอมจำนนของผู้หญิงในฐานะประชาชน ส่วนหนึ่ง ซึ่งถูกเบียดบังอำนาจไปก็เป็นปัญหาที่หนักที่สุดของการต่อสู้เพื่อที่จะให้มีความสมดุลของอำนาจมากยิ่งขึ้น และกระจายอำนาจ จะไม่มีวันเกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง ถ้าไม่มีการกระจายอำนาจไปสู่กลุ่มคนทุกหมู่เหล่า เราจะต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มา ดิฉันอยากให้ทุกคนในที่นี่มองเห็น ประเด็นนี้ร่วมกัน แล้วก็ช่วยพวงผู้หญิงด้วย



ที่มา : หนังสือ หญิง ชาย กับการเปลี่ยนแปลงทางลัทธิ
โดย ธีรนาถ กาญจนอักษร



พิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศล เนื่องในโอกาสครบรอบ 7 ปีการเลี้ยงเชิญ
อาจารย์ธีรนาถ กาญจนอักษร จิราภรณ์ ฉิมพิมาย
และบรรจงศิริ รัตนาภรณ์ จากรุ่บดีเหตุเครื่องบินตกที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
(11 ธันวาคม 2541)

ພວກເຮົາໃຫຍ້ໄດ້ໄປໆ ໂອດວະການ ເພື່ອຮັດການຕະຫຼາມ
ຂອງ ບຸກ ພົມ ການເສີ່ງຊີ່ຕາມລົງຄາງຮັບ ສູງຫາດ ປາລຸກນັດກັບ
ຄາງຮັບລົງທະບຽນ ພົມ ດີວິຈານ ແລະ ອານາຈັດ ນິຕະຄົງຕີໃຫ້ ວິທະຍານາຄາ
ຜົນໄສ ທີ່ວ່າ ການສໍາງການຈະຫຼັງ 3 ກໍານົດ ຢັນເນື້ອດີ້ວ່າ ແລະ
ກໍານົດເຊີ້ນໄດ້ຕໍ່ໄປໆ ໃນໄສ ສົດສະວິໄປໆ ຖະນຸຍານີ້
3 ຜົນໄສ ທີ່ວ່າ ດ້ວຍເຫັນແລະ ດ້ວຍຄວາມຈະກຳມາດ ສົງເກີນກໍານົດ 3
ນິ້າສົມຜົນຕົ້ນ ລາຍກົບໄວ້ ກົມ ເລັດ ມູນ ແລ້ວໄສ ສົງເກີນກໍານົດ
ກະຊາວົາຢ່າງເປົ້າ ຕະ ອີເມີນເນັດ ວ່າ ເນື້ອດີ້ວ່າ ທີ່ນີ້ແມ່ນ
ຜົນໄສ ທີ່ວ່າ ສົມໄສ ແລ້ວ ເລັດ ເລັດ ແລ້ວ ສົມໄສ ທີ່ວ່າ ທີ່ນີ້ແມ່ນ
ທີ່ວ່າ ເນື້ອດີ້ວ່າ ທີ່ນີ້ແມ່ນ ເລັດ ເລັດ ແລ້ວ ສົມໄສ ທີ່ວ່າ ທີ່ນີ້ແມ່ນ
ຜົນໄສ ທີ່ວ່າ ສົມໄສ ແລ້ວ ສົມໄສ ທີ່ວ່າ ທີ່ນີ້ແມ່ນ
ການເວົາ ສ້າງ ດຣິບວະນາຖົມໃໝ່ ແລ້ວ ກະຊາວົາການທີ່ ທີ່ນີ້ແມ່ນ
ເຫັນວ່າ ວິທະຍານັດຮອບ , ດົກເວົາ , ກະຊາວົາການ ແລ້ວ ດັບຜົນ
ກົມນາມເຮັດສົ່ງຕໍ່ພາບຮອມຕົກຮອນຂອງກາດໃຫ້ ໄປ້າໃຫ້ດ້ວຍ
ເນື້ອດີ້ວ່າ ທີ່ນີ້ແມ່ນ ທັກ ດັ່ງຕໍ່ກາງສ້າງການ ທັກ ກົມໄສ ທີ່ວ່າ ງະເນີນ
ຜົນໄສ ທີ່ວ່າ ດັບຜົນໄສ ທີ່ວ່າ ທັກ ດັ່ງຕໍ່ກາງສ້າງການ
ເນື້ອດີ້ວ່າ ກົມໄສ ທີ່ວ່າ ທັກ ດັ່ງຕໍ່ກາງສ້າງການ ເນື້ອດີ້ວ່າ ທັກ ດັ່ງຕໍ່ກາງ
ຜົນໄສ ທີ່ວ່າ ເນື້ອດີ້ວ່າ ທັກ ດັ່ງຕໍ່ກາງສ້າງການ
ຕົກ ດັ່ງຕໍ່ກາງໄປ້ ເຕີຍເກີດວິດຕະນູ ເລື່ອມັນໄສ ທີ່ວ່າ ທັກ ດັ່ງຕໍ່ກາງ
ວາກ ແລະ ເຕີຍເລີຍລາກ ເຕີຍເລີຍລາກ ເຕີຍເລີຍລາກ
ເບີຍດີວ່າ ລ້າການເສີ່ງຊີ່ຕາມຕະຫຼາມຫາຄາກທີ່ນີ້ ແລ້ວ ກໍານົດ ຢັນເນື້ອດີ້ວ່າ
ໄປໆ ເປົ້າປະໂຫຍດສັງຄົມທີ່ໄວ້ເປັນຄະດັກໄຟ້ ເປັນຄະດັກໄຟ້

ຕົກ ທີ່

၁၁ ၈.၉. ၄၈

คณบดีกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๐)

๑. นายเสน่ห์	จำริก	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นายจรัส	ดิษฐาภิชัย	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. คุณหญิงจันท妮	สันตะบูตร	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นางสาวนัยนา	สุภาพง	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นายประดิษฐ์	เจริญไทยทวี	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นายวัฒน์	พานิช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๗. นายลุทิน	นพเกตุ	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๘. นางสุนี	ไชยรส	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๙. นายสุรศิริ	โภคลนาวิน	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๐. คุณหญิงอัมพร	มีคุข	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๑. นางสาวอาภา	วงศ์ลังษ์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางอริสมณฑ์	สุตรสุคนธ์	เลขานุการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นายประนูญ	สุวรรณภักดี	รองเลขานุการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นายสุขชัย	เมธาวิกุล	รองเลขานุการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ



บุณยวัฒน์สิน การทดสอบความจำ : มีสีกากกาก